

22-09

DOMOVINA

Zagreb, utorak
20. listopada 1992.
Broj 2 Godina I.
List izlazi svakog drugog
utorka u mjesecu. Idući broj
3. studenoga 1992.

Izvanstranačke novine bosansko-hercegovačkog zajedništva

Karadžiću, je li vas strah?

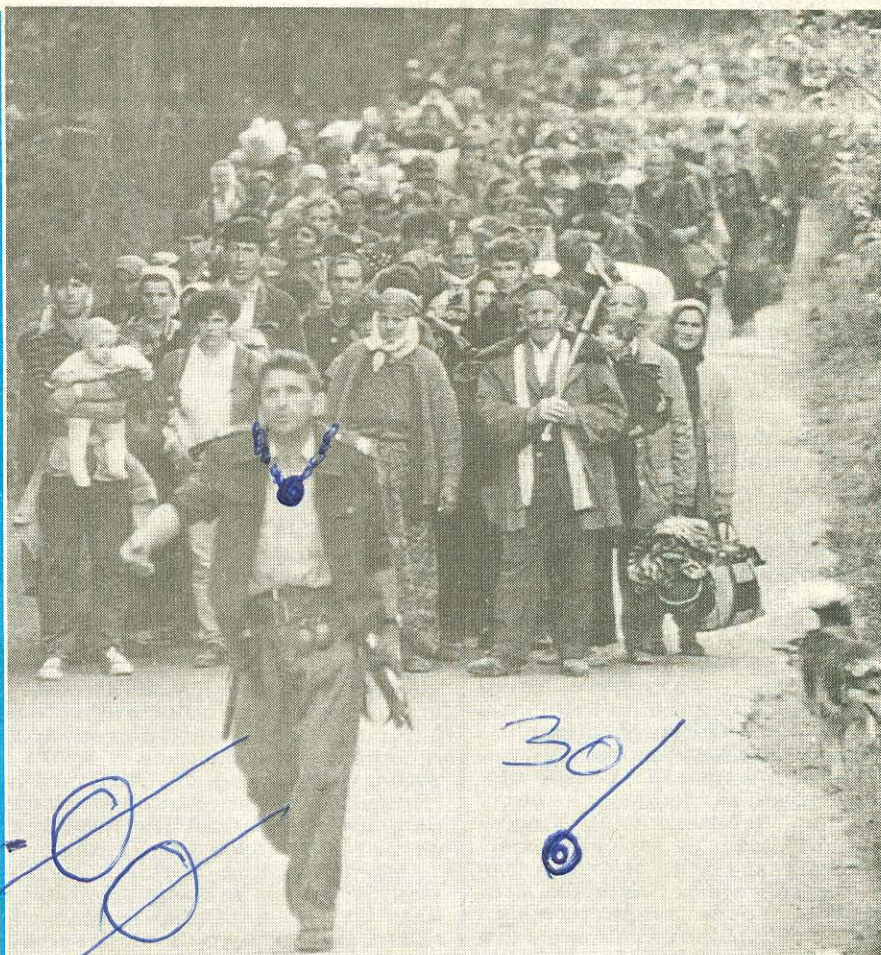
Mnogima je još u sjećanju Drugi svjetski rat, iako su ga mladi »upoznali« samo putem knjiga i filmova. Ipak i stari, i mladi znaju za čuveno suđenje ratnim zločincima u Nürnbergu, koje je Međunarodni sud osudio za ratna zlodjela. Slično suđenje sada čeka i srpske zločince.

Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda donijelo je Rezoluciju o ratnim zločinima, kojom se zahtijeva hitno osnivanje nepristrane komisije stručnjaka, sa većinom pravnika, koji će provesti istragu o ratnim zločinima, ponajprije u Bosni i Hercegovini. Cilj je da budu kažnjeni agresorski, kao i svi drugi zločinci ovoga rata. »Ako bude trebalo više zubiju, oni će biti dodani«, komentirao je Rezoluciju ruski ambasador pri UN, Juri Voroncov.

U zločine protiv čovječanstva koje osuđuje Međunarodni sud spadaju masovna ubojstva, mučenja, etnička čišćenja, protjerivanja civila iz njihovih domova, genocid, zvjerstva. Svi dobro znamo tko je sve to činio, i tko to još čini. Zna to i svjetska javnost, samo što dosad nije bila voljna reagirati.

Sada, kad su srbočetnički zločini prevršili mjeru, svijet je napokon shvatio da zlikovci moraju platiti za nečuvena zvjerstva i progone nad nevinim ljudima. Komisije već rade, pravda je pred vratima. Je li vas strah krvava gospodo Karadžići, Miloševići, Mladići, Koljevići i drugi četnički koljači i zlotvori?

R. Herceg

Srpski policajac vodi starce, žene i djecu, koje su četnici pokupili u mirnom selu, u koncentracioni logor. Koliko će ih preživjeti? Da li i ova beba »ugrožava« Srbe?

IZ SADRŽAJA

FRAN VIŠNAR: *Kraj rata na proljeće!* – **DR. NEDJELJKO KUJUNDŽIĆ:** *Pet izvira našeg optimizma* – **PROF. DR. DŽENANA EFENDIĆ-SEMIZ:** *Velika laž o fundamentalizmu* – **MIRSAD BAKŠIĆ:** *Hrvati muslimanske vjere* – **AZIZ MIKIĆ:** *»SDA je napravila Herceg-Bosnu!«* – *Razgovor s popularnim zapovjednikom Daidžom* – **BOSILJKO DOMAZET:** *500 godina hrvatskog grba* – **HRVOJE PRČIĆ:** *Je li Zapad zaista naivan?* – **STJEPAN HORVAT:** *Zašto je pao Bosanski Brod?* – **MSGR. VINKO PULJIĆ:** *Vjera jača od granata*

Cijena 150 HRD,

250 BHD,

4 DEM,

4 USA dolara

Bosna raspalila arapske strasti

»Palestinci nisu ubijani tako nemilosrdno i okrutno kao Bosanci«, tvrdi urednik »Arab Newsa« ● »Bosanci nisu fundamentalisti, a dolazak arapskih dobrovoljaca stvorio bi probleme Sarajevu«

Više od 25 različitih islamskih humanitarnih organizacija djeluje na području nekadašnje Jugoslavije. Samo saudijska dobrotvorna organizacija skupila je više od 45 milijuna dolara, a Iranci su u Bosnu poslali 700 tona hrane i lijekova. Egipćani, Sirijci, Palestinci i Saudijci sada posjećuju oko 120 muslimanskih izbjegličkih logora u Bosni, Sloveniji i Hrvatskoj, pomažući da se uspostave medicinski centri, pa čak i škole za desetke tisuća njihovih deportiranih suvjernika.

Svi oni javno niječu bilo kakvu islamsku vojnu pomoć snagama bosanskih Muslimana, premda nema nikakvih dvojbi u njihovim političkim nakanama. U predvorju i apartmanima zagrebačkog hotela »Intercontinental« povlače se paralele na tu temu.

»Način na koji su Bosanci izbačeni iz vlastite zemlje vrlo je sličan onome što se 1948. godine dogodio Palestincima« – kaže Abdul-Mouti Hafez, dok se naginje nad stolom u svome uredu u »Intercontinentalu«.

Gospodin Hafez je palestinski koordinator u fondaciji »Waqf«, utemeljenoj 1987. sa sjedištem – što je neobično – u Nizozemskoj. Njegovi troškovi u Bosni su »strogo povjerljivi«. Arapski tisak i televizija (sve više kontrolirani iz Saudijske Arabije) svakodnevno javljaju o teškom položaju bosanskih Muslimana. Saudijski Middle East Broadcasting Corporation (MBC), vlasništvo šehika Walid al-Ibrahima, ne šteti svoje gledatelje prizora smrti i deportacija desetaka tisuća europskih muslimana u rukama kršćanskih Srba.

Po riječima Khaled al'Maeena, urednika saudijskoga lista »Arab News«, većina je Arapa za vojnu akciju protiv Srba, koje nazivaju »počiniteljima zločina«, kao i za humanitarnu pomoć. »Palestinci nisu ubijani tako opako i nemilosrdno kao Bosanci – genocid je teži od represije«, kaže on.

Fahad al-Yahia, saudijski upravitelj fondacije »Al-Ibrahim Bin Abdulaziz al-Ibrahim«, osnovane saudijskim kraljevskim dekretom u Rijadu, kaže da njegova organizacija ove godine daje šest milijuna do-
2 — DOMOVINA

lara za Bosnu, jednako koliko je sredstava namijenjeno pomoći gladnima u Somaliji. »Visoki javni komitet za Bosnu i Hercegovinu« utemeljio je prije dva mjeseca saudijski kralj Fahd, uz osobnu donaciju od osam milijuna dolara. Nikakvo čudo što su djelatnici zagrebačkoga ureda zaposleni na pronalaznju prostora za priljev arapskih stručnjaka za humanitarne poslove sa saudijskom potporom.

Neizbježno su tu i izvještaji kako sva pomoć koja se pruža Bosancima nije humanitarna, a te optužbe Srbi iskorištavaju kako bi potkrijepili svoje tvrdnje da bosanski Muslimani kane uspostaviti islamsku državu. Jedan dužnosnik Ujedinjenih naroda kaže da je jedna pošiljka iranske humanitarne pomoći stigla pod tajanstvenim okolnostima. »Stigla je na zagrebački aerodrom usred noći izravno iz Teherana 'boeingom 747' 'Iran Air'a«, kaže on. »Bila je iskrcana tijekom noći, a nama nije bilo dopušteno da je pregledamo.«

U Teheranu su Iranci prosvjedovali pred tamošnjim uredom Programa za razvoj Ujedinjenih naroda u korist »potlačenoga naroda u Bosni« i zahtijevali »akciju« protiv Srba. Arapski novinski izvještaji govore da se 5000 Pakistanaca dragovoljno javilo za borbu protiv Srbije, a čak i u Maleziji muslimani traže da budu poslani u borbu u Bosnu.

Iranska se pomoć prošloga mjeseca sastojala od tri zračne pošiljke, dok Međunarodna islamska dobrotvorna organizacija, koju financiraju Saudijci, a uključuje i medicinske dobrovoljce iz redova Alžiraca, Sudanaca, Jordanaca, Palestinaca i Egipćana, kaže da je poslala više od 15.000 tona hrane i 12 ambulantnih kola u Bosnu od travnja ove godine, te da financira potrebe 1500 muslimanskih izbjeglica u Splitu i 3000 u drugom logoru. Direktor organizacije Zaher Abdulaziz tvrdi da je u vezi s vladom Slovenije zbog skrbi za još 10.000 Muslimana.

»Muslimanskim borcima iz Bosne i Hrvatske ne treba više ljudi«, kaže on. »Bosanci nisu fundamentalisti. Oni su Europljani, Bosanski predsjednik Alija Izetbegović kaže da on želi demokraciju i vjerske slobode, pa bi dolazak arapskih dobrovoljaca Bosancima stvorio probleme, a Srbima pružio izliku da opravdavaju agresiju« – tvrdi Abdulaziz.

NOVI VJESNIK

DNEVNIK ZA DEMOKRATSKU HRVATSKU

VIŠE OD
INFORMACIJE

Newsweek

Mudžahedini zastrašili Srbe

Poznati američki magazin objavio je veliku reportažu o svetim ratnicima – mudžahedinima, koji su dolaskom u Bosnu i Hercegovinu unijeli paniku među Srbe i uskovitlali prašinu u svjetskim medijima

Beogradski TV Dnevnik panično je objavio kako se na strani Muslimana bore i strašni ratnici mudžahedini, kako ih ima nekoliko tisuća, kako su krvooločni, a Radovan Karadžić odmah je zaprijetio kako će pozvati upomoć »pravoslavne kozake«, kao da oni jedva čekaju odlazak u Bosnu i Hercegovinu. Što je istina o mudžahedinima, svijetu su objavili novinari američkog tjednika »Newsweek«, Tom Post i Joel Brand, koji su posjetili travnički kamp tih ratnika.

Islamski ratnici, otkrivaju američki novinari, počeli su dolaziti ovoga ljeta, najprije glumeći novinare, a potom sve otvorenije navlačeći maskirnu uniformu i noseći oružje. Danas ih ima oko 200 u središnjem dijelu BiH. Oni su u prvom redu instruktori, iako svoje ljude vode i u borbu. Ti profesionalni ratnici u tajnim kampovima obučavaju domaće borce kroz dvotjedni borilački tečaj. Uz ratno umijeće, svoje pitomce naukuju i vjerskim pitanjima. Došli su iz mnoštva islamskih zemalja: Irana, Pakistana, Sudana, Sirije, Turske, Saudijske Arabije, da »pomognu bosanskom narodu u ratu za opstanak, kad to neće ni EZ, ni UN, ni SAD.« Voda im je pedesetogodišnjak Abu Abdul Aziz, veteran iz svetih ratova u Africi, Kašmiru, na Filipinima, u Afganistanu, rodnom iz Saudijske Arabije i otac devetoro djece.

Mudžahedin znači ratnik. To su islamski vjernici uvjereni da ih čeka rajska slava ako poginu boreći se za Allahovo dobro. Lokalno stanovništvo ih cijeni, kao ratnike i kao ljude. Emir Redžić, pukovnik bivše JNA, danas voda muslimanskih snaga u Travniku, svjedoči novinarima »Newsweka« da su mudžahedini nezaustavljivi u borbi, a Osman Šekić, 46-godišnji tesar iz Višnjeva, priča kako se ne plaše za svoje živote, jer su »došli da umru«. Domaći borci impresionirani su njihovom smjelošću i sposobnošću da izazovu strah i strepnju među Srbima svojim gromkim ratničkim poklicima u slavu Alaha. Petnaestogodišnja Alma Halop, izbjeglica pred terorom Srba, govori kako su ti stranci vrlo dobri ljudi, jedini koji su došli pomoći napaćenoj BiH, kako se ne plaše bitke, za razliku od »nekih naših muškaraca koji se plaše borbe.«

Dakle, Srbi s razlogom strahuju od te šačice mudžahedina, jer oni uvode sa svim drukčiju organizaciju ratovanja i odnosa prema borbi. Zahvaljujući njima i domaći borci su sve bolje organizirani i naoružani, a odavno su prevladali vrijeme kad su ih četnici, goloruke, »ubijali kao ovce«.

H. P.

Kraj rata na proljeće?

Prognozirati kada će se završiti rat u BiH naizgled je nezahvalno. No, neke činjenice govore i o tome.

Prvo, ukoliko Ujedinjeni narodi konačno počnu provoditi nekoliko ključnih rezolucija Vijeća sigurnosti, postoji šansa da se u tijeku zime fronte stabiliziraju, a obilnija humanitarna pomoć stigne do civilnog stanovništva. Zato je neophodno osposobiti nekoliko kopnenih koridora i ponovo uspostaviti zračni most prema Sarajevu, a to znači uspostaviti prekid vatre barem za nekoliko mjeseci najžešće zime.

Drugo, Srbi se također na teritoriju koji kontroliraju, uključujući i onaj koji su okupirali, suočavaju s brojnim problemima (manjak goriva, struje, lijekova, hrane, cigareta, novca, rezervnih auto-dijelova i sl.). Prodube li rat, vjerojatno će u poznu jesen proširiti teri-

torij, ali će time produžiti i svoje nestabilne linije opskrbe, te ostaviti mogućnost hrvatsko-muslimanskim braniteljima da ih stalno tuku s bokova i uznemiravaju gerilskim prepadima. Za takav maksimalistički scenarij, koji uključuje i zauzimanje Sarajeva, Srbi u BiH, a i sama Srbija, ipak nemaju dovoljno snaga, prije svega u ljudstvu. Ako to shvate, moguće je očekivati smirenje sukoba, što je značajni predah za muslimansku i hrvatsku stranu.

Treće, najvažnije je borbeno, vojno i (ratno) političko jedinstvo svih hrvatsko-muslimanskih postrojbi. Taj savez, ali samo ukoliko je čvrst, može Srbima pokazati da je cijena koju moraju platiti za daljnja teritorijalna osvajanja — prevelika. Dosada, Srbi su uvijek igrali na sigurnu kartu: nesuglasice i za-tegnutosti između Hrvata i Muslimana samo

Jedinstveni i jasni ciljevi Hrvata i Muslimana u obrani BiH uvjet su da SAD braniteljima pošalju oružje u vrijednosti od 50 milijuna dolara

Piše: FRAN VIŠNAR

su im koristile, nekada i do te mjere da su uspjehe na vojstvu postizali upravo zbog toga. Jedinstveni i jasno definirani ciljevi Hrvata i Muslimana u obrani BiH mogu svijetu, — prije svega Amerikancima koji će 4. studenog izabrati novog predsjednika — pokazati da se radi o ozbiljnom i dugoročnom savezu, što će onda olakšati donošenje odluke da se vlastima BiH dostavi oružje u vrijednosti 50 milijuna dolara (protutenkovski i protuavionski raketni sustavi, laka borbeno pokretljiva oklopljena vozila, veća količina topničkih sredstava, streljačka oružja, dovoljne količine municije, vojnička oprema, kevlar-ske zaštitne kacige, odjeća i obuća). Tada se proljeće može čekati s optimizmom, bez obzira da li će se morati ratovati ili sklapati političke pogodbe.

Srbi opet obmanuli svijet preseljenjem ratnih zrakoplova u Srbiju?

JE LI ZAPAD ZAISTA NAIVAN?

Niti su to zrakoplovi Karadžićevi, niti će prestati letovi (bez prisile), niti je trebalo zrakoplove seliti u Srbiju, nego u Austriju, Italiju, na Grenland, bilo gdje, ali dalje od Srbije. Dok Zapad maše praznom puškom, Srbi se smješaju

Doista je nevjerovatno koliko je taj razvijeni svijet, napredni Zapad, naivan kad je u pitanju agresija Srba na nesrpski dio bivše Jugoslavije. To se već po tko zna koji put ponavlja i u svezi sa zločinačkim srpskim zrakoplovstvom. Srbi i tu stalno nude svoja rješenja koja Zapad prihvaća, ne videći da se radi o obmani i traženju da se dobije na vremenu. Posljednja u nizu prijevара je Karadžićeva ponuda da se ratni zrakoplovi iz BiH prebace u Srbiju. Smiješno!

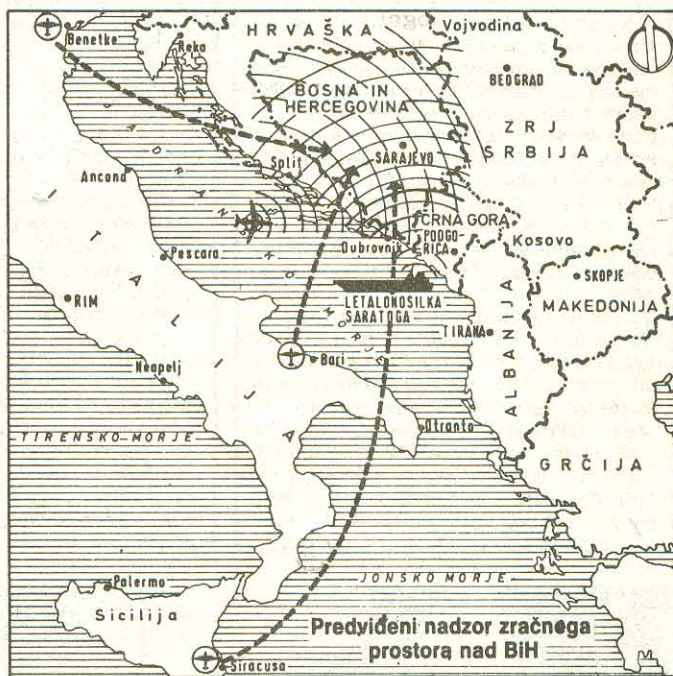
Prava je naivnost prihvatiti da ti avioni pripadaju bosanskim Srbima. Avijaciju je u bivšoj Jugoslaviji posjedovala samo JNA, pa su, dakle, njezine letjelice, njezini su remontni servisi, njezini su piloti. Piloti JNA samo su promijenili kape. Sve je isto.

Druga je naivnost ozbiljno shvatiti Karadžićevu ponudu da sami Srbi obustave borbene letove. To nije bilo kakav akt miroljubivosti nego pokušaj da se u sekundu do dvanaest spriječi izglasavanje rezolucije UN o zabrani letova iznad BiH. A dotad su ionako srpski zrakoplovi već izvršili

svoju zločinačku misiju u agresiji na BiH.

Treća je naivnost glede usvoje-ne zabrane letova, poslati promatrače na aerodrome u Hrvatskoj i Srbiji. Zar Hrvatska ima ratne zrakoplove koje treba kontrolirati? Zašto se u to upliće Hrvatska, osim da se pred neupućenima umanji odgovornost Srba.

Cetvrti je naivnost Owenovo i Vanceovo prihvaćanje Karadžićeve ponude da se zrakoplovi prebace iz Banje Luke u Srbiju. Tako oni bježe u sigurnost, jer ako zbog nastavka agresije, koju Srbi nemaju namjeru prekinuti, Zapad ipak jednom odluči bombardirati srpske vojne ciljeve u BiH, najskuplja tehnika bit će zaštićena. Osim toga, zrakoplovi će u Srbiji biti detaljno reparirani i stalno spremni za uporabu. Onda, zašto ih sklanjati u Srbiju, jer ispada da ona kao nije umiješana u rat. Zašto ne u Austriju, koja je neutralna zemlja? Kad je hrvatski pilot pobjegao u Austriju, Zapad je odlučio da zrakoplov tamo i ostane do diobene bilance stare Jugoslavije. Zašto to ne vrijedi i za zrakoplove u Banjoj Luci, nego

Posljednja odluka UN, opet bez predviđenih sankcija, jest zabrana borbenih letova iznad BiH. Ljubljansko »Delo« tiskalo je ovu kartu na kojoj se vidi odakle će startati zrakoplovi koji će kontrolirati zabranu letova. No, bez ozbiljne prijetnje vojnim sankcijama, ni ta kontrola neće dati rezultate, pa je to još jedna podvala Srba narodima svijeta, koji ne žele ili ne mogu shvatiti smisao perfidnih srpskih ratnih igara.

se uredno vraćaju matici agresora?

Peta je naivnost što svijet prijeti Srbiji praznom puškom. Srbi su prozreli jalovost pukih prijetnji bez pravih, žestokih sankcija. Nisu povukli teško oružje sa opsade gradova u BiH, nisu prestali djelovati zrakoplovima, nisu se povukli iz Hrvatske, ne poštuju Vanceov plan, ne poštuju UNPROFOR, ne poštuju svjetske odluke, pravila i norme — i nikom ništa. Dok svijet doista ne zaprijeti vojnim udarom, dok šamar bomba ma ne odjekne po srpskim voj-

nim ciljevima, dotle je naivno očekivati kraj agresije, prestanak rata i mirno rješenje balkanske krize.

Naivno je očekivati da će kontrola neba iznad Bosne i Hercegovine uplašiti i otjerati srbočetničke horde. Američki nosač aviona »Saratoga« i špijunske letjelice tipa AWACS samo su podignuti prst. Uoči zime trebalo bi učiniti i nešto konkretnije, inače će nove desetine tisuća žrtava pasti na dušu cijeloga tog »humanog« svijeta.

Hrvoje Prčić
DOMOVINA — 3

IZJAVA MATE BOBANA:

»BiH će biti najbolja država na svijetu«

— Želim i vjerujem da će jednoga dana Bosna i Hercegovina biti jedna od najljepših i najboljih država na svijetu, rekao je predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, Mate Boban, prošlog četvrtka u emisiji Hrvatske televizije »Slikom na sliku«. Tim je riječima odgovorio na upit voditelja da objasni svoju izjavu da je »susret s predsjednikom Predsjedništva BiH Alijom Izetbegovićem u Splitu mnogo donio, i da će urediti najbolju državu na svijetu«. Boban je istaknuo da je to plod vjere i znanja o tome kako hrvatski narod gleda na buduće ustrojstvo Bosne i Hercegovine.

Na upit o mogućnosti stvaranja zajedničkog zapovjedništva, Boban je odgovorio: »Nema drugog izlaza, osobito kad se zna da neprijatelj na podao i nizak način, samo njemu svojstven, hoće potpuno razrušiti BiH, potpuno uništiti svako drugo nacionalno biće u Bosni i Hercegovini, osim srpskoga«.

Govoreći o budućem ustrojstvu BiH, Boban je upozorio da se radi o trajnom procesu pregovaranja i dogovaranja, i to ne samo s Izetbegovićem, nego i s drugim zainteresiranim stranama. Bosna i Hercegovina, prema njegovim riječima, treba biti demokratska, suverena, savezna država, sastavljena od tri konstitutivne jedinice — hrvatske, muslimanske i srpske. To je, kako je rekao, jedina politička mogućnost opstanka BiH kao suverene države.

Govoreći o padu Bosanskog Broda, istaknuo je da nije u pitanju bila snaga neprijatelja nego i dezorganizacija obrane HVO Bosanske Posavine.

Kako pomoći prognanima?

VELIKO SRCE JANJE LEKO

Hrvatska je zemlja sa velikim srcem. Mlada država, i sama zahvaćena ratnim vihorom, svakodnevno prima izbjeglice iz BiH i pokušava tim napaćenim ljudima pomoći koliko može. Tužne slike prognanih ljudi koji su svu imovinu donijeli u jednoj vrećici, kod hrvatskog naroda pokreću želju da im pruže privremeni dom i kakvu-takvu utjehu u njihovoj boli i stradanju.

Iako je Hrvatska službeno zatvorila granice za izbjeglice iz BiH, ipak svaki dan stižu kolone žena i djece koje pred srbočetničkim agresorom traže spas u Hrvatskoj. Humanitarne organizacije, zavičajni klubovi, naši radnici u inozemstvu, pokušavaju zajedno s Republikom Hrvatskom tim ljudima omogućiti normalne uvjete za život.

Osim humanitarnih organizacija, koje su dosad učinile mnogo za izbjeglice, i pojedinci, kao Janja Leko, Zagrepčanka, izbjeglicama pomažu da lakše prezime. Vraćajući se s posla, Janja Leko, poslovotkinja RO »Slavija-promet«, primijetila je skupinu slabo odjevene djece kako se igraju ispred drvenih baraka, što su prije rata služile za smještaj građevinskih radnika iz Bosne. Uspjela je saznati da su djeca smještena u izbjegličkom kampu »Čulinec«, Čuli-

nečka cesta b. b., a došla su iz Prijedora, Doboja, Ključa, Zvornika, Tešnja i Teslića.

Kamp su organizirali zavičajni klubovi Prijedora i Doboja dok se za njih ne nađe smještaj u inozemstvu. U kampu je smješteno oko 3000 žena i djece, starih i nemoćnih osoba, i to na tri lokacije — Čulinec, Resnik i Samobor.

Uvjeti za život u kampu su vrlo loši, a s dolaskom zime sve više se pogoršavaju. Izbjeglicama pomažu »Caritas«, UNICEF i naši radnici na privremenom radu u inozemstvu čije su obitelji u tom kampu.

Vidjevši da to nije dovoljno, Janja je odlučila da pomogne, i odmah je u svojoj zgradi prikupila nešto odjeće, prvenstveno za djecu i bebe. Svojim osobnim automobilom, već sutra, prikupljenu odjeću dovezla je u kamp.

Potreslo me ono što sam vidjela u kampu i odlučila sam i sama učiniti nešto za te ljude. Svaki dan uspijem prikupiti odjeće i nešto hrane. U kampu se nalaze 54 trudnice i one su sada moja najveća bri-

ga. Od svojih prijateljica uspjela sam nabaviti odjeću za novorođenčad, pelene, pa čak i kreme za bebe. S upraviteljem kampa razgovarala sam o tome da se trudnice pred porodom premjeste u zidane barake, jer je već jako zahladilo rekla nam je gospođa Janja Leko.

U svojoj RO »Slavija-promet« uspjela je dobiti za izbjeglice 200 kg krompira, 100 kg luka, 50 kg limuna i naranči, te po karton marmelade, kekse za djecu i tri kartona čaja. U tome joj je mnogo pomogla Gordana Šurbat, šef Distributivnog centra »Slavija-prometa«. Janjina je velika želja da za ovim primjerom krenu i druga poduzeća u Hrvatskoj.

S gospodom Janjom posjetili smo izbjeglički kamp i s divljenjem je promatrali dok iz svog automobila iznosi odjeću i hranu. A oko nje se skupljaju žene i djeca. Oni Janju već dobro poznaju i, ne krijući suze u očima, pokušavaju reći »hvala« Janji i Zagrebu.

Otišli smo u jednu od baraka, do Mensure koja ovih dana treba roditi. Janja za nju ima jastučić za bebu i pelene.

— Nemam riječi za ovo što gospođa Janja čini za nas. Ovo je moj drugi dom, a kad se vratim kući, uvijek ću se sjećati Janje koja je uspjela da nam olakša izbjeglički život. Želim da se zahvalim gospođi Janji u svoje ime i u ime mog djeteta — kaže Mensura, koja je izbjegla iz Ključa.

Dok ovo govori, na krevetu kraj nje sjedi dvogodišnji sinčić koji se igra žlicom. Majka ga pogleda i objasni nam da je i tu žlicu donijela Janja. U kampu nije bilo dovoljno žlica nego za svaku sobu po dvije. Dok su jedni jeli, drugi bi čekali na žlicu. Saznavši to, Janja je u svom pjevačkom zboru pokrenula akciju »jedan član-jedna žlica« i već sutra u kamp donijela oko 100 žlica.

Ivanka Jurčić

Aziz Mikić, osnivač Hrvatske muslimanske demokratske stranke:

SDA napravila Herceg-Bosnu!

»Bio bih najsretniji čovjek na svijetu kad bi Bosna i Hercegovina i Hrvatska postale jedna država, dio razvijene i napredne Europe. To je njihov usud!«

Ako kao Musliman stignete u Zagreb i želite neku pomoć, obavijesti, želite nešto učiniti za domovinski rat a ne znate kome se javiti, mnogi će vas uputiti na Aziza Mikića. Taj vlasnik poznatog zagrebačkog rasadnika, predsjednik, krupan, u govoru istočnojaki slikovit i spor, ali vatrena i živa stila, osnivač je Hrvatske muslimanske demokratske stranke, prvi organizator slanja pomoći u BiH, jedan od organizatora nabave oružja za BiH, prvi na braniku svoje bosanske i hrvatske domovine.

Posjećujem ga u njegovu rasadniku, u zelenilu gradske periferije, daleko od vreve i smoga. U jednostavno namještenu uredu, u kojem provodi cijeli dan, glavni su ukrasi, uz policu za knjige, meci i čahure ispaljenih granata i pamova. Uz laki osmijeh, trljajući zavoj na oku bez kojeg je ostao dok je bio u četničkom zarobljeništvu, potvrđuju da su svi ti meci i projektili provjereno završili na pravome mjestu.

Sve više ogranaka HMDS

U Zagreb sam došao od Travnika, iz Karaula, još '48, ali sam zastalno boravak dobio '58, kad sam se ovdje i oženio. Došao sam sam, nikog znoj, a dva mjeseca sam otkrivao grad. Pa dok sam otkrio samo i što je gablec, muka jedna. Nabavio sam neki stari kamion, pa njime svašta i teško radio, kupio nešto zemlje, i sad sam tu gdje jesam, dvoje djece, sin i kćer, žena Dragica umrla, starost dolazi – priča Aziz, iako ne djeluje nimalo umorno, ni starački. S ponosom ističe svoju muslimansku vjeru i hrvatsku nacionalnost.

– Kad su ono nakon rata napravili popis da se ljudi izjasne, kaže mi moj babo, rahmet mu duši, niste Vlasi, tad i nije bilo Srba u Bosni nego smo ih zvali Vlasi, niste ni neopredjeljeni, nego Hrvati muslimanske vjeroispovijesti – objašnjava.

Tvrdi da u Hrvatskoj ima oko 450.000 tisuća muslimana, bilo s velikim ili malim M, a ljudi se što ih po popisu ima samo 27.000, jer su uzeti u obzir samo oni s velikim M. Čelnici Muslimana u BiH govorili su da se u Hrvatskoj i BiH vodi rat Srba i Hrvata, da će Muslimane, ako ih napadnu četnici, braniti JNA, i slične gluposti. Sad pokušavaju izglatiti stvari, ali je šteta učinjena, pa je to najviše izazvalo ponegdje sumnjičenja između Hrvata i Muslimana. Kaže kako Alija Izetbegović sada tvrdi da mnogo toga nije znao, da su ga lagali.

Nije Herceg-Bosnu napravio Mate Boban, nego SDA, svojom politikom. A i u Hrvatskoj

su neki odustali od proklamiranog »Hrvatska se brani na Drini« – ističe Aziz Mikić.

Upravo je obišao Visoko, Jajce, Vlačić i druga slobodna područja i priča da sad u narodu pušu sasvim drugi vjetrovi i pitanje je tko će sada stati na čelo muslimanskog naroda. Možda i Hrvatska muslimanska demokratska stranka.

HMDS je sedma po redu stranka osnovana u Hrvatskoj, a sada je registrirana i u BiH i marljivo osniva ogranke gdje god je to moguće – u Travniku, Vitezu, Banovićima, Živinica-ma, Tuzli, Cazinskoj krajini, priprema se Zenica... Sjeća se osnutka stranke, upravo u toj drvenjari u kojoj razgovaramo, jedne noći u doba stare Jugoslavije, uz zamračene prozore i u strogoj tajnosti.

»Tukli me zvjerski...«

Aziz Mikić otvoreno razgovara i o ratu u BiH. Govori nam kako se tamo ljudi bore bez oružja, negdje samo lovačkim puškama, negdje samo sjekirama, ali s visokim moralom. Laž je da se muslimani ne žele boriti, samo nemaju čime. Embargo na nabavu oružja je ubitačan za branitelje koji se poput krijumčara moraju snalaziti. Nešto im se oružja ipak doturi. I HMDS je uključena u to, koliko može, od početka rata u Hrvatskoj, pa sada u BiH. Oružje se dobavilo iz osvojenih kasarni, pa iz inozemstva...

Mikić svojim kolima opskrbljuje vojnike na vojištima riskirajući život. Tako je i zarobljen, nedaleko Zagreba, u Prkosu, zajedno s ministrom Muhamedom Zulićem i Hasanom Čerimovićem.

– Tukli su me zvjerski! Oko su mi izbili, pukla su mi dva pršljena, jetra i bubrezi otišli! Četnici su kod mene našli papire da mogu uvoziti oružje, ulaziti u kasarne, no našli su moj kalašnjikov i bombu, a vojnicima smo nosili kacige, maje, veste, pancirku koju sam nosio sinu na ratište u Jamničkoj. Uza me su stradali Zulić i Čerimović, svatko na svoj način. Spasio nas Fikret Abdić. Dogovorio s generalom Uzelcem. Sam je Uzelac rekao da nas je ukrao od zvjeradi. Inače, rekao nam je da mu je cijela familija muslimanska, kćer mu se udala za muslimana. Imao sam dojam da ga se moglo vrbovati za jedno petsto tisuća maraka. General Mladić je nešto drugo, krvnik! A zašto sam išao i nosio to oružje i robu? Pa, to

je moja, naša Bosna i Hercegovina! I opet idem i ići ću. Mogu samo glavu izgubit' ako je tako sudeno – objašnjava.

Mikić je sve što je prištedio, a to nije malo, sam kaže oko 300.000 DEM, potrošio na opremanje vojnika u Hrvatskoj i BiH, za oslobodilački rat. Sin i liječnici ga sada tjeraju u bolnicu, u toplice, ali neće dok traje rat.

Zajedništvo – temelj svega

O budućem ustrojstvu BiH i odnosima s Hrvatskom, Aziz je odlučan i vrlo jasan.

– Bosna mora biti jedna, jedinstvena, ne može se dijeliti. Bosna ne može sama, teško je Hrvatskoj, ali kad bi ih se spojilo u jednu, to bi bila prava država! A ako se to nekome ne sviđa, tko neće u suru, zna se što ga čeka. A mi možemo i sami pobijediti četnike u BiH, ne treba nam intervencija, samo neka dadu oružje. Za dva mjeseca je i Banja Luka naša. Neka im pomaže tko želi, bujrum, samo da nam je oružje! Svijet vrlo slabo razumije ovu situaciju. UNPROFOR se ponaša kao lukavi Srbi. Amerikanci neće ništa učiniti dok je Eagleburgera. A strah od islamskog fundamentalizma je besmislen. Bosanski muslimani su uvijek bili okrenuti prema Zapadu. Njih je u ratu uvijek pomagala Hrvatska, a ne Srbija, a preko Hrvatske su bili dio europskog Zapada. Kad se molimo Alahu, mi se muslimani okrećemo prema istoku jer je tamo Čaba, a kad završi molitva, mi se okrećemo prema zapadu, jer je to Europa! – priča Aziz uz živu gestikulaciju.

Svojoj stranci, HMDS-u, Aziz Mikić predviđa značajnu budućnost u BiH. To prije što okuplja Muslimane, Hrvate i muslimane. Ako bi se pravilno postavilo prema programu ove stranke i dobavila nužna financijska sredstva, HMDS bi mogla, smatra Aziz, preuzeti i vodeću ulogu u BiH. U toj su republici sad velika previranja. Oko dvije stotine tisuća muslimana je pobijeno, milijuni otjerani s ognjišta, dolazi teška zima.

– Tko može opravdati takve gubitke? Ljudi su razočarani. Sad bi na čelo Predsjedništva BiH trebao doći Hrvat. Samo, sramota je da se sukobljavaju dvije hrvatske struje – hercegovačka s Borasom, bosanska s Ključem na čelu. U ovom je trenu važno biti jedinstven i tući četnike, a poslije rata ćemo se lako, demokratski, dogovoriti. Osobno smatram da je Ključ najpovoljnija solucija za Bosnu i Hercegovinu, jer mu je stalo do cjelovite bosanskohercegovačke države. A što se mene osobno tiče, bio bih najsretniji čovjek na svijetu kad bi Bosna i Hercegovina i Hrvatska postale jedna država, dio razvijene i napredne Europe. To će se jednom dogoditi, a bolje je da bude što prije. To je usud dviju država koje su srasle ne samo povijesno i gospodarski, nego čak i po svom geografskom položaju – kaže Aziz Mikić.

Mrvoje Prčić
DOMOVINA – 5

Za koga radi Vijeće
Muslimana Hercegovine?

IZETBEGOVIĆ PROTIV RADIKALA U SVOJOJ STRANCI

Nedavni posjet bosanskohercegovačkog predsjednika Alije Izetbegovića Mostaru, očito, ne samo što je naišao na različite reakcije među političkim matricama Hrvata i Muslimana na tom području, kao i u širem prostoru Bosne i Hercegovine, nego je na osobit način također problematizirao politička raslojavanja unutar muslimanskoga nacionalnog korpusa. Već za boravka Izetbegovića u gradu na Neretvi, Radio BiH je u informativnoj emisiji, 10. listopada u 22 sata, upitno zatražio razjašnjenje: boravi li predsjednik u Mostaru i Hercegovini kao prvak SDA, ili kao državni čelnik.

Budući da se u radijskom komentaru sugerirala prva verzija, Gradski odbor SDA Mostara odmah je demantirao takvu mogućnost i zatražio kadrovske promjene u Radiju BiH, u smislu uklanjanja novinara **»koji djeluju s velikosrpskih pozicija«**. Izravno se, dakako, ciljalo na autora komentara, Nevena Anđelića, Srbina, inače sina umirovljenoga generala tzv. JNA i jednog od organizatora poznatoga **»mirovnog mitinga«** pred Skupštinom BiH, iza kojega je, ubrzo se pokazalo, zapravo stajao SK — Pokret za Jugoslaviju.

Prevladavanje sukoba

Je li slučajno to što se Anđelićev komentar na Radiju BiH pojavio u istom trenutku dok je Alija Izetbegović u Mostaru sudjelovao ne samo u razjašnjavanju odnosa s Hrvatima, s vlašću Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i HVO-a, nego i pokušavao prevladati sukob među tamošnjima Muslimanima? Naime, u Mostaru je do spora došlo poslije nedavnoga osnivanja Vijeća Muslimana Hercegovine, kojemu Regionalni odbor SDA za Hercegovinu odriče legitimnost zastupanja muslimanskog naroda, među ostalim i zato što Vijeće ne priznaje ni Hrvatsku zajednicu Herceg-Bosna, niti njezinu vlast.

Raščišćavanje toga spleta odnosa i ne-

Neven Anđelić, velikosrbin, jedan od organizatora onoga poznatog reformaskog mitinga pred Skupštinom BiH, napao preko Radio-Sarajeva Aliju Izetbegovića, s ciljem da oteži sporazumijevanje hercegovačkih Muslimana i Hrvata

povoljnih okolnosti glede hrvatsko-muslimanske suradnje, očito, ne odgovara Srbima, ali ni dijelu radikalnih muslimanskih političara, što je vrlo indikativno glede trenutka kada se komentar objavio i sadržaja tog komentara na Radiju BiH. Tim više, jer je uoči Izetbegovićeve putovanja održana sjednica Izvršnoga odbora SDA u Sarajevu, gdje je izravno zaključeno da **»osnivanje Vijeća Muslimana Hercegovine u ovom trenutku nije potrebno, jer ono svojim formiranjem, načinom rada i stavovima samo dovodi do rascjepa s Hrvatima, a naš je cilj zajednička borba«**.

Izetbegović je protiv

S osnivanjem Vijeća Muslimana Hercegovine u sadašnjem se trenutku ne slaže ni Alija Izetbegović, upravo zbog dviju ključnih okolnosti: što to vodi pogoršanju odnosa s Hrvatima, ali i političkom rascjepu unutar muslimanskoga nacionalnog korpusa. Dakle, bez obzira na neke moguće neprihvatljive postupke HVO-a i nesuglasice među Hrvatima i Muslimanima u Mostaru. Uzgred, te nesuglasice obično ojačaju čim četnici prestanu pucati i čim ponešto oslabi intenzitet potrebe za zajedničkom obra-

nom od zajedničkog neprijatelja. Na liniji Izetbegovićeve razmišljanja svakako su i stavovi političkoga savjetnika Gradskog odbora SDA Mostara, Sadija Čemalovića.

Po mišljenju Čemalovića, problemi unutar muslimanskoga naroda ponajprije su plod stanovite brzopletosti, nestrpljenja i nedovoljnog poznavanja općih prilika **»u strateškoj borbi koja se ostvaruje, kako na međunarodnom planu, tako i u odnosima između muslimanskog i hrvatskog naroda«**. Rat je još u tijeku i mnogi važni životni problemi ne mogu se riješiti naprečad, ali je važna dobra volja dvaju naroda da se oni riješe na obostrano zadovoljstvo. Zato su nepotrebna međusobna sumnjičenja, etiketiranja i slični ispadi koji kvare te odnose, a istovremeno pogoduju ostvarivanju neprijateljskih ambicija, među kojima je **»suećeljavanje Hrvata i Muslimana jedna od strateških zadaća zajedničkoga neprijatelja«**.

Silazna putanja

Mnogi istaknuti muslimanski političari, međutim, drže da je Vijeće Muslimana Hercegovine na silaznoj putanji pa će se **»umanjivati njegovo značenje sve više što SDA bude sposobnija iskoristiti dogovor s Hrvatima i posjet predsjednika Izetbegovića Hercegovini«**.

Očito, uzroci sukoba unutar muslimanskoga nacionalnog korpusa nisu samo u nezadovoljstvu dijelom rada SDA i njezina Regionalnog odbora za Hercegovinu, nego su u pitanju proturječja pojedinih političkih koncepcija. Napredak u odnosima i povrat izgubljenih političkih pozicija, smatra se, Muslimani mogu ostvariti samo čvrstoćom i uspješnijom suradnjom s Hrvatima, čija je vojna organizacija i ustroj vlasti važan čimbenik za obranu Hercegovine. Bez toga, očito, pozicije u obrani, ali i međusobni odnosi, neće biti stabilni.

Marijan Vogrinec

Zašto je otišao Boban?

Predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i dopredsjednik HDZ BiH Mate Boban napustio je 10. listopada 1992. sjednicu Predsjedništva HDZ BiH, koju je u Posušju vodio dr. Miljenko Brkić. Boban je to objasnio ovako: **»Sastanak nismo napustili samo Šantić i ja, kako je rečeno na konferenciji za novinare, nego i Stanić i Jerković. Pravi je razlog napuštanja neslaganje s nekim potezima novog Predsjedništva stranke, koji su u potpunosti suprotni s ranijim dogovorima i zaključcima«**. Pitanje legaliteta novog Predsjedništva HDZ BiH i njegovih članova otvoreno je i nakon te sjednice.

(M.M.)

NE VJERUJE U DOGOVOR O PODJELI BiH

Nakon razgovora s predstavnicima vojnih i civilnih vlasti u Zenici, predsjednik Predsjedništva BiH izjavio je kako **nema indicija o dogovoru između Tuđmana i Miloševića o podjeli Bosne i Hercegovine«**. Kad bi se to pokazalo točnim, dodao je, **značilo bi da se radi iza naših leđa i na naš račun«**.

Obrazlažući svoj stav, Izetbegović je, prenosi Radio BiH, rekao da su veze između Hrvata

i Muslimana tradicionalno dobre te da je **»treći narod dobrodošao, ali i sam mora dosta toga učiniti«**. Predsjednik Predsjedništva BiH naglasio je kako stranu vojnu intervenciju smatra rezervnom varijantom, te da je rješenje bosanskohercegovačke krize u širem uključivanju svih građana BiH u borbu protiv neprijatelja.

(R.D.)

Sarajevski HOS u Oružanim snagama BiH!

Jedinice sarajevskog HOS-a ujedinjene su i stavljene pod zapovjedništvo Oružanih snaga BiH, javlja Radio-BiH. **»Postrojbe HOS-a živjele su samostalno. Naši su borbovnici sudjelovali u borbama u gradu, ali nisu imali određenu liniju. Zato smo odlučili okupiti sve grupe i staviti ih pod zapovjedništvo Oružanih snaga Bosne i Hercegovine«**, rekao je, kako

prenosi Radio BiH, **Mate Matašin**, zapovjednik vojarne HOS-a **»Ante Starčević«** u Sarajevu. Matašin je istaknuo da će **»pripadnici HOS-a, među kojima je oko 60 posto Muslimana, zadržati svoja obilježja i djelovati pod zapovjedništvom Okružnog stožera Oružanih snaga BiH«**.

(R.D.)

Život u BiH vrijedi 2000 DEM

Zločini srbočetničkih
agresora

Svijet sve više spoznaje zločinački karakter srbočetničke agresije. U dokumentima Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih organizacija, pa američkog Senata i Europske zajednice, Srbima je jasno dato do znanja da ih se smatra krivima za ratne zločine. U Frankfurtu je potkraj rujna organizirano i međunarodno saslušanje svjedoka žrtava rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Trideset pet svjedoka i predstavnici nacionalnih manjina razotkrili su genocidni plan etničkog čišćenja, zločine logora i masakre nad nedužnim stanovništvom. Voditelji saslušanja bili su dr. **Christina von Kohl** i novinar **Johannes Vollmer**, a u poroti su bili ugledni pravnici iz Njemačke, Poljske i Ujedinjenih naroda. Evo primjera nekih srbočetničkih zlodjela.

Muslimanka iz Vukovara svjedočila je o logoraškim danima nakon pada Vukovara, razmjeni i ponovnom zarobljavanju u BiH. Tučena i maltretirana, uspjela se s djetetom izvući, plativši vojnicima UNPROFOR-a 6000 maraka. Život u BiH, kaže ona, vrijedi od 2000 do 30.000 maraka, ovisno o kraju i situaciji.

Dvije svjedokinje iz Kozarca, u kojem je u jednome danu pobijeno 5000 ljudi, pričale su kako je srbijanska vojska granatama tukla po konvoju žena i djece.

Bilježimo i svjedočenja drugih očevidaca: **Fikret Bejdžić**, **Safet Pehlić** i **Nisvet Bejdžić**, upjeli su pobjeći ih pakla Bosanskog Petrovca,

u kojem se vrše grozni zločini nad Muslimanima i Hrvatima. Pričaju kako u logoru u Kamenici mučitelji tjeraju logoraše da laju kao psi, pasu kao govoda, i svaki dan ih batinaju. **Husku Družića**, starca od 70 godina, spalili su u njegovoj kući. Silovanja i ubojstva su svakodnevnost. Safet je morao potpisati da se odriče kuće i imanja. Prije polaska prognanih, četnici su zaklali više od 150 ljudi svih dobi, kao odmazdu za pogibiju 15 četnika na bihaćkoj regiji. **Mirzu Družića** su krvnički pretukli i potom ga natjerali da pije vlastitu krv.

Iz okolice Brčkoga također dolaze svjedočanstva o zverstvima. Šezdesetpetogodišnji **Ismet Sudar** priča o jezivim masovnim ubojstvima u logoru Luka. Ljude su tjerali da se međusobno šamaraju, prebijali su ih, prosipali mozak, leševe bacali u Savu ili drobilicu za mljevenje stočne hrane.

Dvadesetpetogodišnja R. D. iz Brezova Polja priča strašnu priču o silovanju pedeset djevojaka. Suze nisu mogle umilostiviti brutalne silovatelje.

Mnogo je, nebrojeno mnogo, takvih zlodjela koja se ne mogu oprostiti i ne smiju ostati nekažnjena. Hrvatski i muslimanski narod iskusi ih je na svojoj koži, dok je svijet s nevjericom slušao o tome. Sada taj svijet posjeduje i dokaze. Hoće li se napokon pokrenuti Zapad da iskorišteni zločin i kazni okrutnog agresora?

H. P.

Šemsudin Fazlagić, član Glavnog odbora SDA BiH

»Ne žele ostati u Mostaru«

Šemsudina Fazlagića, člana Glavnog odbora SDA Bosne i Hercegovine, zamolili smo da prokomentira bojazni mostarskih Hrvata »da će muslimanske izbjeglice iz istočne Hercegovine, kojih je u Mostaru sve više, uskoro potpuno preplaviti glavni grad Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i učiniti ga većinskim muslimanskim gradom.«

— Poznato je da su Muslimani u istočnoj Hercegovini ugroženi i da su došli u Mostar, jer je to uvijek bio njihov centar, pa su zbog toga i sada u nevolji stigli u Mostar. Međutim, ti bi se ljudi najviše voljeli što prije vratiti na svoja ognjišta, u svoje domove. Koliko je meni poznato, nijedan prognanik ne želi ostati u Mostaru, jer su oni u svim pogledima vezani za svoj kraj. Oni se moraju vratiti tamo. Oni ovdje nemaju što raditi, jer su to većinom seljaci koji su se bavili uglavnom stočarstvom i malo zemljoradnjom, koji su vezani uz svoju zemlju. Dakle, ako s te strane postoji bojazan hrvatskoga naroda, za nju nema razloga. Jer, nama je — i Muslimanima i Hrvatima — cilj da se

te izbjeglice što prije vrate u svoje domove — odgovorio je Fazlagić na naše prvo pitanje.

— Čini se da muslimansko vodstvo pomalo odustaje od centralističkoga koncepta budućega državnog uređenja Bosne i Hercegovine?

— Mislim da je decentralizacija vlasti normalna u ovim uvjetima. Kao što je poznato, stavovi oko organizacije Bosne i Hercegovine u četiri regije, od kojih će svaka imati autonomiju, već su između SDA i HDZ-a, te vlasti Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, gotovo sasvim dogovoreni. Trebaju se samo još malo dotjerati na obostrano zadovoljstvo i mislim da će se to brzo realizirati. Uostalom, i Gradski odbor SDA Mostara već je pripremio jednu platformu, koju ćemo ubrzo objaviti, a u kojoj, između ostalog, stoji da je »dogovaranje osnova budućeg ustrojstva Republike Bosne i Hercegovine sastavni dio borbe za nezavisnost, suverenost i cjelovitost Republike BiH kao demokratske i decentralizirane države« — rekao je Fazlagić.

ALIJA IZETBEGOVIĆ U POSJETU MOSTARU

Jednakopravni

Upravo bi Mostar mogao poslužiti kao uspješan model suradnje dvaju naroda u općenacionalnom i općeljudskom interesu

— Naše je strateško opredjeljenje suradnja i prijateljstvo hrvatskog i muslimanskog naroda. Želimo da, nakon što zajednički obranimo Bosnu i Hercegovinu od agresora, gradimo zajednički život na principima jednakopravnosti dvaju naroda, bez obzira na njihov postotak u stanovništvu zajedničke nam države. Kad se pode od principa pune ravnopravnosti i jednakih prava, pitanje budućeg uređenja BiH postaje pravno pitanje. Naravno, na istim principima želimo živjeti i sa Srbima, ali se Srbi prethodno moraju odrediti prema zločincima u svojim redovima i ustvrditi koliki je broj četnika među njima. S četnicima smo za sva vremena završili razgovore. To je nakon dvodnevnog posjeta Mostaru izjavio predsjednik Predsjedništva BiH, **ALIJA IZETBEGOVIĆ**.

Za vrijeme boravka u središtu Hercegovine, Izetbegović je u srijedu navečer posjetio SDA, gdje je razgovarao s čelnicima te stranke. Višesatnom razgovoru u SDA prisustvovali su i predsjednik HVO HZ-HB, **Jadranko Prlić**; predsjednik Ratne vlade Mostara, **Jadran Topić**; dozapovjednik Općinskog stožera HVO-a **Petar Zelenika** i zapovjednik Prve mostarske brigade Armije BiH, **Arif Pašalić**.

Na konferenciji za novinare u SDA Izetbegović je razgovore s predsjednikom HZ-HB Matom Bobanom i predsjednikom HVO-a Jadranom Prlićem ocijenio uspješnim. I gospodin Boban i Prlić istaknuli su da s hrvatske strane nitko ne dovodi u pitanje cjelovitost i suverenitet BiH, što je polazna pretpostavka za uspješne dogovore Muslimana i Hrvata, rekao je Izetbegović, dodavši da bi upravo Mostar mogao poslužiti kao uspješan model suradnje dvaju naroda u općenacionalnom i općeljudskom interesu. Prema njegovu mišljenju, suradnja i prijateljstvo muslimanskog i hrvatskog naroda temelj su budućih odnosa i života u BiH.

Odgovarajući na pitanje u čemu se sastoje problemi u međusobnim odnosima, Izetbegović je rekao da se problemi ne nalaze u organizaciji obrane hrvatskog naroda, odnosno HVO-a, nego u tome što su u organizaciji vlasti i neke druge aktivnosti HVO počele dobivati konture države. U vezi s tim, izrazio je uvjerenje da će se formiranjem zajedničke komande i drugih organa Armije BiH i HVO, kao i zajedničkog komiteta za realiziranje dogovora o zajedničkoj obrani Republike Hrvatske i Republike BiH, ti problemi brzo otkloniti.

U vezi s formiranjem Vijeća Muslimana Hercegovine, Izetbegović je rekao da to nije pravilan put borbe za interese muslimanskog naroda, niti to podržavaju SDA i drugi organi muslimanskog naroda. »Razumljiva mi je reakcija ljudi iz tog vijeća na neke postupke HVO-a, ali nisu izabrali dobar put za rješavanje međusobnih pitanja i problema, jer taj put vodi u nove konfrontacije i rascjepke. Mislim da nije trebalo reagirati na svaki postupak HVO-a, sve dok se HVO bori za obranu zajedničke domovine i poštuje suverenitet i cjelovitost BiH«, rekao je Izetbegović.

Predsjednik Izetbegović je naglasio da će »BiH dobiti dovoljno hrane za zimu od međunarodne zajednice. U tome su naročito angažirane islamske zemlje i nije mi jasno zašto se o tome u javnosti vrlo malo zna«. On je također izrazio optimizam i mogućnost da se ukine embargo na uvoz oružja za obranu BiH od agresora.

Grbovi – biljezi identiteta

500 godina hrvatskog grba

Na današnjem državnom grbu Hrvatske utkano je pet grbova regija – županija

»Prvi poznati primjer hrvatske crveno – srebrne šahovnice (bijelo, kao ni crno, nisu heraldičke boje) datira iz 1491. godine, ali je prvi put službeno upotrijebljena 1527. godine, kada su hrvatski staleži na saboru u Cetinu izabrali Ferdinanda Habsburškog za svog kralja.« Tako o grbu hrvatskom piše dr. Ivo Banac u svojoj knjizi »Grbovi – biljezi identiteta«. Hrvatski grb u smjenjivanju svojih polja iskazuje arhetipske naslage narodne povijesti, zapisuje u predgovoru iste knjige Slobodan Prosperov Novak, dodajući da su grbovi znakovi određenih programa, kako onih prošlih, tako i ovih sadašnjih.

Grbovi – znak raspoznavanja

Grbovi se počinju javljati za prvoga križarskog rata, piše Josip Kolanović, jer se križari, kao pripadnici četa, međusobno prepoznaju znakovima i bojama, kojima su bili slikani njihovi štitoi i zastave. Kasnije, od sredine 13. stoljeća, grbove počinju upotrebljavati plemići, crkveni velikodostojnici, gradovi i strukovna udruženja. Napokon ih kao znak raspoznavanja preuzimaju i pojedine pokrajine i države.

I u Hrvatskoj se grbovi javljaju već u 13. stoljeću, a u Bosnu se proširuju u 14. stoljeću iz sjeverne i južne Hrvatske, dok se u Hercegovini javljaju u 15. stoljeću. Turskom okupacijom tih krajeva uglavnom prestaje i upotreba grbova, jer su osvajači izbjegavali upotrebu bilo kakvih likova.

Grb se prvotno sastojao samo od štita s određenim znakom ili likom, a postupno od znamenja raspoznavanja postaje trajni simbol neke obitelji, grada ili države. Mnogi pojedinci, u želji da grbovima iskažu svoje plemenito podrijetlo, posezali su za krivotvorinama. U tome prednjače različiti grbovnici nastali na tlu Bosne, pa je u 16. stoljeću u Hrvatskoj, radi suzbijanja takve pojave, uvedena praksa da svaki grb što ga je odobrio kralj, potvrdi i Sabor.

Grb sa pet grbova

Krajem prosinca 1990. godine uz novi hrvatski ustav prihvaćeno je i novo znamenje, novi hrvatski grb, kao spoj hrvatske jedinstvenosti i regionalnih posebnosti. Iznad 25 srebrno – crvenih polja povijesnoga grba dodati su grbovi regija, to jest županija. Uzgredno spominjemo da povijesni hrvatski grb za pravo i ne može biti šahovnica, jer šahovska ploča ima 64 polja, a k tome, prvi je hrvatski grb imao 20 polja.

Prvi od pet grbova regija, koji se nalaze iznad povijesnih srebrno – crvenih polja, nazivaju se još i **ilirskim grbom**, a sačinjen je od šestokrake žute zvijezde i srebrnog polumjeseca na plavoj pozadini, i potječe iz kasnog 12. stoljeća.

Slijedi **dubrovački grb** iz 14. stoljeća, a ovdje je modificiran i čine ga dvije crvene grede na plavoj pozadini. Taj grb je Ragusa, tj. Dubrovnik, dobila od ugarsko – hrvatskog kralja Ljudevita.

Treći grb predstavlja Dalmaciju, a čine ga tri okrunjene lavovske ili leopardove glave, što vjerojatno potječe iz vremena Žigmunda Luksemburgovca, jer prvi primjerak tog znamenja datira iz 1406. godine.

Peti grb, zapisuje dr. Ivo Banac, najbolje je posvjedočena međuriječna slavonska kruna, koju je Vladislav II Jagelović, hrvatsko – ugarsko – češki kralj, podario 1496. svom »slavonskom kraljevstvu«, ustvari Hrvatskoj i Slavoniji. Na petom je grbu kuna između dviju stiliziranih rijeka sa žutom šestokrakom zvijezdom iznad.

B. D.

RASIZAM U ČELINCU

Londonski »The Independent« u novom broju citira »Odluku o uvjetima za ponašanje nesrpskog stanovništva«, koje je donijela »Polićijska stanica Srpske Republike« u Čelincu kod Banje Luke. Komentirajući te propise, za koje autor napisao tvrdi da su »po svom karakteru strogo rasistički, fašistički i očit primjer monstruoznih metoda iz doba najcrnjeg divljačja nacizma«, objavljena je i izjava predstavnika za tisak Visokog komesarijata UN, koji uz ostalo tvrdi da ti propisi u svemu »podsjećaju na ograničenja koje su nacisti nametnuli Židovima«.

Umjesto bila kakva komentara, citirat ćemo neke od članaka te policijske »Odluke«, koja je na snazi od 2. kolovoza ove godine.

»Član 4. Građanima iz člana 1. [nesrpsko stanovništvo op. ur.] dozvoljeno je da napuste područje općine, pod uvjetom da je iseljenje organizirano, da se iseljava cijela obitelj i da im lokalna vlast osigura putne dokumente [da se »dobrovoljno« odreknu imovine i poklone je općini op. ur.]

Član 5. Građanima iz člana 1. nije dozvoljeno kretanje po gradu od 16 do 6 sati, zadržavanje u grupama većim od tri osobe, zadržavanje na ulici, u restoranu i javnim mjestima.

Nije dozvoljeno kupanje u rijekama Vrbanja i Joševica, niti lov i ribolov.

Nije dozvoljeno korištenje ili vožnja motornim vozilima.

Nije dozvoljeno korištenje telefona, osim telefona u pošti, niti bilo kakvo komuniciranje, bez odobrenja, s rođacima, koji nisu građani čelinačke općine...

Član 6. Građani iz člana 1. obvezni su odazvati se pozivu na prisilni rad... Obavezni su brinuti se za određen broj stoke, ako to zahtijeva armija...

Član 7. Građanima iz člana 2. [odnosi se na nesrpsko stanovništvo za koje se ustanovi da provodi »negativne aktivnosti« op. ur.] nije dozvoljeno uspostavljanje bilo kakvih kontakata sa susjedima, niti izlazak iz kuća od 00.00 do 24 sata, osim ako su pozvani na prisilni rad.

Treba li svemu ovome bilo kakav komentar?

S. Z.

Pomoć adventista od 5,2 milijuna USD

»ADRA International«, humanitarna organizacija sa sjedištem u St. Albansu u Velikoj Britaniji, osigurala je od EZ-a 5,2 milijuna dolara za kupovinu 200.000 paketa hrane i 100.000 paketa higijenskih potrepština za izbjeglice i prognanike u Hrvatskoj i BiH, izvijestio je direktor trans – europskog odjela organizacije, John Arthur.

ADRA je adventistička organizacija za dobrotvorni rad. Njezin novoimenovani ravnatelj za Hrvatsku, IVAN DIDARA, kaže da će dio pomoći stići potkraj mjeseca, a ostatak tijekom sljedećih četiri do sedam tjedana. Naglasio je da će humanitarna pomoć biti nabavljena i pakirana u Hrvatskoj, te će i to biti još jedan, gospodarski oblik pomoći.

(H. P.)

Pomoć iz Belgije

Zimsko naselje za 2500 izbjeglica

»U Burchetu, nedaleko od Antwerpena, jedinice belgijske vojske pokazale su u četvrtak svoj projekt 'zimskog naselja' – baraka i drugih smještajnih objekata, što će ih od sredine listopada do kraja studenoga izgraditi u Hrvatskoj, u Savudriji (Istra) za smještaj 2500 izbjeglica iz bivše Jugoslavije. U projekt je uključeno 140 belgijskih vojnika iz specijalnih inženjerskih jedinica, a pridružit će im se i tridesetak policajaca-dobrovoljaca«. Ta vijest ovih dana stiže iz Belgije a riječ je o akciji na poboljšanje smještaja izbjeglica koji borave u Savudriji, u šatorima, što je, naravno, potpuno neprimjereno zimskim uvjetima.

Prof. dr. Mate Granić, potpredsjednik hrvatske vlade, ka-

že da će ta akcija uslijediti uskoro, jer do prvih hladnijih dana treba naći prikladan smještaj za oko 70.000 izbjeglica. Prijeko su potrebna sredstva za ugradnju centralnog grijanja u 50 objekata i oko 5000 različitih vrsta grijalica, bez čega su ti objekti, u kojima su trenutno smješteni izbjeglice, zimi neupotrebljivi.

Zbog pada Bosanskog Broda povećao se i broj novih izbjeglica iz BiH, a najnoviji podaci govore da ih je u posljednja dva dana zbrinuto oko 5000. Idućeg tjedna hrvatska Vlada će raspravljati o budućem odnosu prema izbjeglicama, te o novim etničkim čišćenjima u BiH i u okupiranim dijelovima Hrvatske.

**Krvava nit
povijesti
odnosa Srba
prema
Muslimanima**

Ili u »veru pradedovsku«, ili »seći i iseliti«

Kada je 1918. godine Ivan Meštrović upitao kasnije ministra vanjskih poslova kako misli riješiti problem Muslimana u novoj državi, on mu je odgovorio: dati im »pa makar i 24 sata da se vrate u veru pradedovsku«, a ono »što ne bude htelo, saseći i iseliti«?

Meštrović se zgrozio nad riječima jedne od najučelnijih tadašnjih srpskih glava. Nije mogao vjerovati da tako razmišlja jedan videniji srpski intelektualac. Mnogi dugo ni u ovo vrijeme nisu mogli shvatiti da sve što se Muslimanima pripremalo može ići do sadašnje granice nečovječnosti. A sve je bilo ne samo planirano nego već i činjeno. I danas gotovo savršenom stravičnom efikasnošću djeluje primitivna logika po kojoj je Musliman bio isto što i Turčin, pa stoga i »odgovoran« za »turske zlume«, koji su navodno činjeni Srbima. Na drugoj razini

takve logike funkcionira raširena krivotvorina srpskih znanstvenika o muslimanskoj »veri pradedovskoj«. Zbog toga Muslimane i treba ili vratiti toj »veri« ili, jer to nije moguće, »saseći«. Takva »seća« počela je odmah stvaranjem Kraljevine SHS, osvetom za 1914. i šuckorstvo, otimačnom begovske zemlje i protjerivanjem Muslimana u Tursku. Uvod u drugi svjetski rat u BiH bilo je klanje Muslimana. Već je tada počelo »etničko čišćenje«.

Danas, poslije pola stoljeća muslimanskog oprost, ili naprosto amnezije, sve je samo na brahijal-niji način nastavljeno. Baštinici duhovne tradicije u kojoj »istraga poturica« slovi kao viteški i visokomoralni nacionalni čin, a svojedobno rušenje džamija po Srbiji i Crnoj gori kao »zatiranje poganstva«, ne mogu imati griznje savjesti zbog onoga što čine svojim komšijama. Posljedice toga

»komšijskog dejstvovanja« su ne samo ljudski tragične, za Muslimane su one i biološki pogubne.

Stotinu tisuća poklanih, stotinu i pedeset tisuća stjeranih u logore, 30.000 trudnica nakon srpskih silovanja! Ni to još vjerojatno nije sve, ali već i to ukazuje na činjenicu da bi mogla već biti načeta i sama biološka supstanca Muslimana.

Nastavkom rata na dosadašnji način – i bez muslimanske prave vojne i voljne priprave – zločini će sasvim sigurno biti nastavljeni. Posljedica može biti – nestanak Bosne! Nestankom pak Bosne Muslimanima prijeti ne samo politički nego i biološki nestanak, uništenje koje im se već odavno pripravlja. Bosanski Torquemada, Karadžić, samo provodi ono što je već odavno pomno isplanirano. Tragedija je da ni njega ni njegove duhovne učitelje nitko

kao da nije želio shvatiti, još manje prihvatiti ono što su ne samo govorili nego i pisali. Kao da nitko nije znao za Protića, doživio »osvetu za 1914.«, čuo za Foću, čitao Vuka Draškovića ili Vojislava Lubardu, prelistavao psihijatrove sotonске stihove s nekrofilnom vizijom srušena Sarajeva...! Možda je to i razumljivo jer čovjek nikada ne želi povjerovati u najgore. Jedino ostaje nerazumljivim kako se nakon svega neki još nadaju »suživotu«! Žrtva obožava svoga krvnika!? U usporedbi današnje muslimanske tragedije sa židovskom u Torquemadinoj Španjolskoj i Hitlerovoj Njemačkoj, naći će se sličnosti. Ali i bitnih razlika. Židovi su naime doživjeli i reconquiste i holokaust. Ali ne u isto vrijeme. A Muslimani danas doživljavaju oba sustavna pogroma. Zato je u pitanju i sam njihov opstanak.

V. L. – M. J.

**PRENOSIMO IZ
ZAGREBAČKOG
»VEČERNJEG
LISTA«**

**Večernji
list**
ZAGREB

**Franjo Boras, član Predsjedništva i mogući kandidat za
predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine:**

**»BUDEM LI PREDLOŽEN,
POSTAVIT ĆU UVJETE«**

● Kada ste posljednji put bili u Sarajevu i što su bila goruća pitanja na sjednicama Predsjedništva kojima ste prisustvovali?

– Iz Sarajeva sam izišao 1. svibnja i poslije nisam bio u mogućnosti vratiti se, a nije bilo ni većeg razloga. Moji stavovi od početka agresije na Herceg-Bosnu bili su različiti od stavova svih ostalih članova Predsjedništva i o pitanju agresora, ali i o budućem političkom ustroju bosanskohercegovačke države. Na sjednicama u ožujku i travnju inzistirao sam da se članovi Predsjedništva decidirano odrede da je vanjski agresor na Bosnu i Hercegovinu Srbija, Crna Gora i jugoslavenska armija, a unutarnji agresor dio srpskog naroda organiziran u SDS-u. Nažalost, bio sam usamljen i na tri sjednice moj prijedlog nije prihvatio ni jedan član Predsjedništva.

● Čak ni gospodin Ključić? Za njega se pričalo da je podržavao prijedlog da se i Republika Hrvatska proglasi agresorom na BiH.

– To da je gospodin Stjepan Ključić podržavao takav prijedlog nije istina, ali jest istina da nije podržao moj prijedlog u travnju o imenovanju agresora.

● Sredinom prosinca istječe dvogodišnji mandat predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću. Šada je na redu da predsjednik bude predstavnik hrvatskog naroda.

– Po Ustavu iz 1974. godine, te poslije donesenim amandmanima sada bi trebao predsjednik Predsjedništva BiH biti Hrvat. Dakle, gospodin Ključić ili ja. Procedura je takva da predsjednika predlaže stranka, a onda Predsjedništvo taj prijedlog prihvati. Tako je bilo s izborom gospodina Alije Izetbegovića, pa bi tako trebalo biti i sada.

● Osamnaesti prosinca je blizu, Sarajevo je blokirano, Predsjedništvo se ne sastaje, gospodin Ključić ima problema s HDZ-om kao predla-gaćem kandidata za predsjednika?

– Hoćete znati jesam li ja jedini kandidat za predsjednika? Pa, moglo bi se reći, iako se može još svašta dogoditi u BiH. No, ako bih zaista bio predložen za predsjednika, postavio bih i neke uvjete. Među ostalim, i sjedištu Predsjedništva Republike. Jer, bude li Sarajevo i dalje okupirano, kako može Predsjedništvo raditi bez struje, telefona... Postavljam i pitanje svrhovitosti rada Predsjedništva ovakvog kako je sada ustrojeno po Ustavu i Poslovniku. Vanjsku politiku Bosne i Hercegovine ne vodi Haris Silajdžić, koji od ožujka nije ni Vladi ni predsjedniku podnio nikakav izvještaj. Ratno predsjedništvo nema čovjeka za pitanje obrane...

● Tko onda postavlja zapovjednike vojske BiH, ima li među njima i ljudi koji su kao pripadnici tzv. JNA činili zločine u Hrvatskoj?

– Zapovjednike treba postavljati Predsjedni-

štvo, a prvog zapovjednika još uvijek TO je Predsjedništvo i imenovalo, a vjerujem i Safera Halikovića. Bilo je inicijative HDZ-a i HVO-a da se predlože zajednički međustranački kandidati za zapovjednike, ali to još nije prošlo.

Čuo sam da u TO, odnosno Armiji BiH, ima oficira koji su bili u tzv. JNA i sudjelovali u vojnim akcijama u Hrvatskoj. Republika Hrvatska dosad nije službeno obavijestila državu BiH o imenima ljudi iz vojske BiH koji su činili zločine.

● Prema Vašem mišljenju, kakvo državno i političko uređenje BiH hoće SDA?

– U Stranci demokratske akcije ima nekoliko opcija o unutarnjem uređenju BiH. Najnaglašenija je ona o građanskoj, odnosno unitarnoj državi. No, u posljednje vrijeme čini mi se da je došlo do približavanja opciji uređenja BiH dogovorom triju konstitutivnih naroda.

● Za sada se dogovaraju samo dva naroda. Što je sa Srbima?

– Teško je o bilo čemu se dogovoriti dok traje agresija na BiH. Hrvati i Muslimani moraju najprije pobijediti srpskog agresora, osloboditi BiH od četnika, pa tek onda dogovarati se sa srpskim narodom kako da i on bude ravnopravan s Hrvatima i Muslimanima.

Lj. Đikić

Sukoba sa HVO neće biti, ne daj Bože...<

Rođen u Janjčićima kod Zenice 1943. godine, Arif Pašalić, cijeli je svoj dosadašnji radni vijek proveo u uniformi JNA. Napustivši srboarmiju ožujka mjeseca, pukovnik Pašalić jednostavno se, kako kažu jedne hrvatske novine, došetao s torbicom u Mostar, do svoje žene i djece, i priključio snagama obrane.

— Posljednjih sam mjeseci svog službovanja osjećao da srpski oficiri promatraju nas Muslimane i Hrvatske kao kakve fundamentaliste ili ustaše. Navest ću banalan primjer: zamjerali su mi čak što se odazivam na vlastiti nadimak »Paša«, vidjevši valjda i u tome znakove nacionalizma. Kako sam cijelo vrijeme bio u tajnom kontaktu s g. Efendićem, ondašnjim zapovjednikom Štaba TO, 15. ožujka podnio sam zahtjev za prijevremeno umirovljenje i nekako dospio do Mostara. Na barikadi pred Mostarom prihvatili su me borci Čete TO Luke, te sutradan odveli do supruge i djece u Mostaru. Javio sam se Šemsi Hesiću tadašnjem zapovjedniku Općinskog štaba TO. Eto, tu sam i danas.

● **Kad ste i zašto postali za-povjednikom Samostalnog bata-ljuna?**

— Dužnost sam preuzeo 13. svibnja, poslije gubitka lijeve obale Neretve. Dotadašnji zapovjednik Suad Čupina uvidio je da nije dovoljna samo dobra volja, nego i vojna školovanost. Naprosto je rekao: »Ja više ne mogu biti zapovjednik!«, pa je kocka pala na mene.

● **Koje ste se zadaće isprvice pothvatili?**

— Valjalo je konsolidirati Bata-ljun, jer je nakon gubitka lijeve obale spao s više od 300 na manje od 200 ljudi. Uspio sam, uz pomoć zapovjednika Općinskog stožera HVO, bojnika Jasmina Jaganjca, i uz hrvatsku logističku podršku, zaustaviti daljnje rasipanje jedinice. U tom smo razdoblju izvršavali borbene zadatke na držanju desne obale Neretve. Dvije su pak čete, skupa s HVO, na Jaganjčev zahtjev, upućene na rajon Raška Gora—Dubrani, za borbu prema Rašljanima i Bijelom polju. Gore su proveli oko 25 dana, a u borbama sam izgubio pet vojnika. Shvaćajući da moramo imati jedinstveno zapovjedništvo, prihvatili smo da to bude Općinski stožer HVO-a.

● **Mnogi ničeju ulogu Vaše postrojbe u oslobađanju lijeve obale Neretve?**

— Na znam kako se usuduju to tvrditi, kad smo plan napada razradili na poticaj i u suradnji s jednim hrvatskim generalom, koji će to u budućnosti zasigurno potvrditi. Akcija je počela 14. lipnja u tri ujutro: topništvo HVO je pružilo snažno podršku, djelujući i po lijevom i desnom boku, a uz pomoć užadi i gumenih čamaca rijeku je prešlo 340 boraca Samo-

stalnog bataljuna, 60 policajaca HVO-a, vod HOS-a i specijalni odred HVO-a. Uspjeli smo već oko 10—11 sati postaviti mosto-bran kod Starog mosta, jedinoga nerazrušenog u Mostaru. U uličnim sam borbama izgubio 14 boraca, a 43 ih je ranjeno. Dva dana kasnije, 16. lipnja, pridružila nam se četa Podveležaca, oko 130 boraca, s kojima smo napali zloglasnu Forticu. Žao mi je što se toj četi nije posvetilo dovoljno pozornosti, jer su svoj posao odradili uistinu fantastično.

● **Optužuju vas i za pad Podveležja?**

— Nakon oslobođenja Fortice, utvrdili smo liniju Smajkići—Mahala—Memići i u Podveležju vodili borbe sve do 9. srpnja, kada smo se povukli na položaje koje i danas držimo. Za gubitak ovog područja nemam pametnog objašnjenja, jer smo ispočetka, što sam i predlagao zapovjedništvu HVO-a, mogli s artiljerijskim ciljevima unerediti neprijatelja sve do Nevesinja. No, mi smo na dostignutim položajima stali, dopustili neprijatelju da se utvrdi, i počeli postupno gubiti položaj za položajem. Sadašnje su nam linije dobro utvrđene, imamo dovoljno boraca i oružja, samo je i dalje problem što smo sve već tri mjeseca statični.

● **Kakva vam je sada logistička podrška?**

— Premda nikada nikakav dokument nije potpisan, od početka smo pristali ući pod zapovjedništvo mostarskog HVO-a, pa je tako sve bilo definirano po pitanju logistike, ali i planiranja i vođenja borbenih akcija. No, postrojbi je od 21. srpnja prestala stizati bilo kakva logistička podrška od HVO-a, a da za razloge nisam nikad ni pismeno ni usmeno obaviješten.

● **Kakav je trenutno odnos između HVO-a i Armije BiH?**

— Vlada svojevrstni status quo, kao i na prvoj liniji. Nema ni naprijed, ni nazad. No, vjerujem da će se nakon posjeta bosansko-hercegovačkog predsjednika Mostaru, a osobito nakon operacionalizacije aneksa Sporazuma između Izetbegovića i Tudmana, stvari izmijeniti nabolje.

U čemu je bio ključni problem? Politika, bolan, politika. Optužuju nas da smo muslimanska jedinica, da smo produžena ruka SDA. G. Mate Boban spomenuo je u emisiji »Slikom na sliku« nekakav »samostalni muslimanski bataljun«. Gospodine, pa takva formacija nikad i nije postojala! Postojao je samo Samostalni bataljun obrane Mostara, koji je sada prerastao u Prvu mostarsku brigadu Armije BiH, sastavljene od pripadnika svih naroda. Primjerice, imam 62 Srba, koji su od početka, s nama na barikadama i u borbi. Predbacuju mi da sam agit-prop protiv Herceg-Bosne, protiv HVO, što nema veze s pa-

Borbe u hercegovačkom kamenjaru

meću. HVO je pravodobnom organizacijom svojih postrojbi dao ogroman doprinos ovoj borbi i uživa veliki ugled u narodu. Ali, ako Hrvatska zajednica Herceg-Bosna treba postati država u državi, ja sam protiv toga. Stoga i nismo htjeli pristupiti vojničkoj prisegi HZ Herceg-Bosna, u kojoj se, ustalom, ne spominju drugi narodi, osim, naravno, Hrvata.

● **Ipak, oružanih sukoba među vama nije bilo...**

— ... Niti će ih biti, ne daj Bože! Izbio je neki sukob ranije u Jablani, poginula su dva borca, u Gornjem Vakufu — također, no, u Mostaru nije toga bilo. Mislim da smo tu pridonijeli i ja osobno i moje zapovjedništvo, skupa s Općinskim stožerom. Ne smijem dopustiti da dođe do sukoba između jedinica HVO-a i Armije BiH, jer bi to zasigurno prerاسlo u sukob između hrvatskog i muslimanskog naroda. Osobno sam napisao dokument od 15 točaka, u kojem navodim sve što sam poduzeo da se razlike ublaže, da se spriječi sukob. Dopis je poslan u Grude, g. Jadranku Priču (predsjednik Vlade HZ HB, op.a.) i Brunu Stojiću (predsjednik Odjela za obranu HZ HB, op.a.) U strahovi-

tom sam grču. Vjerujte mi, 80 posto svoje energije utrošim na naše međusobne odnose, a tek 20 posto na ostalo, umjesto da je obratno.

● **Aneks Sporazuma između Tudmana i Izetbegovića na liniji je stabilizacije međunarodnih odnosa i objedinjenja svih obrambenih snaga Hrvatske, te Bosne i Hercegovine. Što još predstoji da bi se svi nesporazumi otklonili?**

— Treba neutralizirati sve ekstreme u hrvatskim, ali i u muslimanskim redovima. U Mostaru su, primjerice, gotovo svi muslimanski direktori smijenjeni, a postavljeni hrvatski. Ista je situacija i u Zenici, samo sa suprotnim predznakom, na što sam osobno, kao rođeni Zeničanin, upozorio tamošnje općinsko rukovodstvo. Jedan pokušaj »etničkog čišćenja« rada drugi... Moramo se okrenuti sebi i račistiti sami sa sobom, poraziti ove unutarnje snage. Stoga se mora hitno formirati zajedničko zapovjedništvo Armije BiH i HVO na razini cjelokupne nezavisne države Bosne i Hercegovine.

Ivica Grgić i Andrej Rora

Molba nadbiskupa Puljića

Molim vas »da poduzmete uspješne akcije za otvaranje sarajevske zračne luke i stabiliziranje kopnenog pristupa Sarajevu, radi dovoženja humanitarne pomoći ovom gradu koji krvari«, stoji, uz ostalo, u molbi koju je uputio nadbiskup sarajevski msgr. Vinko Puljić glavnom tajniku UN Boutrosu Ghaliju i Svetoj Stolici, izvršnom tajniku EZ-a Jacquesu Delorsu, premijeru Velike Britanije Johnu Mayoru, predsjedniku SAD Georgeu Bushu, predsjedniku Francuske Francoisu Mitterrandu, kancelaru Njemačke Helmutu Kohlu, premijeru Italije Giulianu Amatu, kancelaru Austrije Franzu Vranitzkom, UNCFR-u, Međunarodnom crvenom križu i Caritasu u Frankfurtu i Rimu.

Msgr. Vinko Puljić u molbi, uz ostalo, ističe da je »najstrašnija muka ovog grada izmučenog ratom nedostatak hrane za djecu i odrasle, te pomanjkanje liječničke pomoći za ranjene i bolesne osobe«.

»Zaklali su šest ljudi na pijaci...«

Kada majka, koja nikad u životu nije ni pomislila da traži milostinju, dođe i moli malo brašna, a dijete joj u ruci pocrnjelo od gladi, onda se vidi koliko je sati...

– Zamijenio sam kuću, pa su me metnuli u jedno moje auto, koje su htjeli otetiti kada smo došli do prve barikade, ali to nije dala ova žena s kojom sam zamijenio kuću. Tako sam sretno prešao u Hrvatsku.

Tako govori čovjek samo dan nakon što je, živ, s glavom na ramenima, napustio Bosansku Gradišku. Tom narodu tamo treba nekako pomoći, kaže, oni neće preživjeti zimu. Tamo je više od deset tisuća ljudi!

Kao što kaže tamošnji direktor trgovinskog poduzeća »Potkozarje«, **Dragoslav Janjetović**: »Nema nestašice, nego je asortiman nedovoljan po širini i dubini.« Ne kaže Srbin Janjetović kako je i ono malo što se može kupiti dostupno samo Srbima, kako nema drva i ugljena za Hrvate i Muslimane, kako na gradskom bazenu Jablanica stoji ploča sa zabranom kupanja nesrbima...

I eto, što će onda tamošnjim ljudima značiti pojačanje od šest tisuća UN vojnika, koji će doći čuvati mir? Što će im pomoći zabrana vojnih letova, kad su gadovi na zemlji?

Sve to već je nekako poznato, nema novih, spektakularnih detalja, pa opet ono što se zbiva na relaciji Bosanska Gradiška – Banja Luka nije toliko dostupno. No, ni to nije sve. Ruka nekako zastaje nad papirom i onda novinar iskazuje ovoga dobrog čovjeka, nekako bogatog, čiji identitet valja sačuvati, jer njegovi su još tamo, ne može zapisati hladnokrvno, bez emocija.

U samoj Bosanskoj Gradišci obitava oko 17 tisuća stanovnika, od toga je oko deset tisuća Muslimana i tri do četiri tisuće Hrvata, ali se i taj broj osjetno smanjuje.

Ugovor o zamjeni nekretnina našem je sugovorniku sačinjen za dvadeset minuta. Srpske izbjeglice, smještene u KPD-u, svakodnevno obilaze kuće i nude zamjenu za kuće u Hrvatskoj. Naš je svjedok na mjestu zamijenjene kuće u Hrvatskoj našao tek zgariste.

– Situacija je više nego užasna. Ako netko posjeduje i svoje žito, ne može ga samljeti. Svi Hrvati i Muslimani su bez posla, zalihe hrane su posve istanjene, oni koji su donedavno radili i u poduzeću, uplatili su za ogrjevu, ali ga nisu dobili. Srbi imaju bazu u hotelu iz kojeg kreću u akcije, svakodnevno između tri i sedam sati poslijepodne. Narod želi sve ostaviti, samo da prijedu most, da dodu u Hrvatsku.

Svakog dana pred Crveni križ dođe između 500 i tisuću ljudi i mole, imaju papire, rodbinu u Hrvatskoj ili Njemačkoj. Srbi kažu: »Ići ćete danas«, ali obično tada njihov šef izađe na prozor i kaže: »Nema ništa od toga, marš tamo! Hrvatska vas neće.« Imao sam mnogo prijatelja među Srbima, ali su se oni pokazali jako loše. Poneki bi s nama kontaktirao, ali ne smije od onih drugih. Srbi i Cigani, svi su obukli uniforme. Odvođe ljude, pa onda neke pretučene bace pred kuću, u dvorište, neki umru, neki prežive, a druge opet nademo mrtve uz Savu, ili za njih nikad ne čujemo.

U Gradiški imamo tri groblja i onda rodbina nekako te ljude sahrani. Nema dženaze. Jedini promet preko mosta je na relaciji Okučani – Gradiška. Naši mladići neće u njihovu vojsku, oni ih gone, ubijaju po podrumima. Sada su ih pokupili na radnu obavezu. Beru jabeke, kopaju bunke i slično. Mnogima je jedina hrana ona kriška kruha i konzerva koju dnevno dobiju.

Ponašaju se divljački, ne može se opisati. Idu njihovi auti, ili otvoreni kombi, i pred čijom kočom stane, zna se što ga čeka. Nedavno su zaklali šest ljudi na pijaci, pred narodom. Pet članova obitelji Salibašić je poklano, njih četvero i žena, ostali su samo otac i sin. Zvali smo ih Carići. Ocu je još ostao čekić u ruci, pravili su kotlove, a sin je bio još živ kad je prevezen u Banja Luku i tamo je nakon tri dana umro. Neki drugi Srbi koji su došli, prevezli su ga, rekli su da se to ne smije raditi.

U gradu nema nijedne radnje Muslimana ili Hrvata koja je ostala čitava. Jednom su kroz moju ulicu tako jako pucali, komšiji su zoljom pucali u kuću, i ja sam se tako silovito naljutio da sam izašao u dvorište i pitao: »Ljudi što to radite?« Htio sam da me ubiju, ali nisu. Opljačkali su neke novce i odmah iza moje kuće počeli ih dijeliti. Neki Španić, čije ime ne znam, iz Crvenog križa, uzima ljudima novac za prelazak u Hrvatsku. Otima iz džepova. Jedni su trebali ići onim konvojem, a je potrpao druge, sigurno su dali više novaca.

Neće oni ljudi tamo preživjeti zimu. Kada dođe majka s djetetom pa moli malo brašna, a dijete pocrnjelo od gladi, onda znate kako to izgleda. Imao sam nešto graha i druge hrane, sve sam podijelio. Podem jesti, a zalogaj ne ide kroz grlo. Ne mogu sve ni ispričati, ja to sve imam u glavi, ali ne mogu. Kad se čuje auto, djeca bježe po dvorištu kao pilići od jastreba, toliko su već straha nakupili u kostima. Svačkih četiri-pet dana dobijemo struju na jedan sat, kako-kad, ujutro ili poslijepodne.

I kažem, tih užasa ima takvih da čovjek ne može iskazati. Jedna penzija, kad se pretvori u marke, to je četiri marke, a za to se može uzeti tri kutije najlošijih cigareta.

Kako se to moglo dogoditi tamo gdje su Muslimani i Hrvati većina?

– Pa sva okolna sela većinom su njihova, oni su svojima odmah podijelili oružje, a nama su oduzeli sve do, kako bi Bosanci rekli, čakije. A i prije su oni držali vlast.

Ranije je šef bio neki Raca, i da je ostao tu, više ne bi bilo Muslimana i Hrvata, a sad ga je zamijenio neki potpukovnik, pa je to malo suzbio.

Mislim da će nakon svega najbolje biti ono me koji je sačuvalao obraz. Radite dobro pa vam se dogodi zlo, a raditi zlo da vam se dobro dogodi, to ne može, toga nema.

Molio bih da se nekako pomogne, oružjem, bilo kako, neka ljudi ne umiru gladni i pretučeni. I ako tamo i dalje ne bude struje, tri dijele Gradiške bit će potopljena, jer pumpe neće raditi. Gradiška se nekad zvala Grad na Savi, onda su došli Austrijanci i napravili kanale, pa se grad zvao Berbir.

Ja ću ići u svoju Bosnu, živ ili mrtav. Tamo su ljudi u logoru, osuđeni na smrt, samo ne znaju kad će po njih doći. Ne znam što ti ljudi misle i što su mislili kad su sve ovo počinjali, nemam riječi. Zapamtio sam drugi svjetski rat, ratovao na Kozari. Mi smo znali zarobiti Švabe, ali ih nismo ubijali i mučili. Pljačke nije bilo, jednom sam uzeo kutiju »Ljubuške«, tada su bile kutije s pakovanjem od sto komada, znam i sad, bio sam mlad, valjda mi se kutija svidjela, i jedan me pitao: »Jel' ti pušiš?«, pa mi je te cigarete uzeo. To ću zapamtiti za čitav život.

A sada, što rade? Hoće da ostanu samo Srbi. Kakva bi to bila bašta kada bi u njoj cvalo samo jedno cvijeće? Ja volim cvijeće, meni je oko kuće ostalo mnogo cvijeca, a kad bih samo jedno zasadio, mislim da takva bašta ne bi bila lijepa.

Bosiljko Domazet

Rad Zajednice Hrvata i Muslimana Bihacke i Cazinske krajine

U Zagrebu je 10. travnja osnovana kao humanitarna organizacija Zajednica Hrvata i Muslimana Bihacke i Cazinske krajine. U sklopu Zajednice djeluje više ogranki i sekcija. Osnovan je ogranak za Bosanski Petrovac, dok u Salzburgu djeluje Odbor za pomoć Cazinskoj krajini, a uspješno radi i ogranak u Kopru. Odnedavno je počela radom i Studentska sekcija, koja pomaže studentima oko smještaja, upisa i drugih problema.

Zajednica pomaže u obrani rodne grude, ali joj je glavna humanitarna aktivnost. Pomoć je u prvom re-

du usmjerena prema području Bihaća, koje pokriva općine: Bihać, Velika Kladuša, Cazin, Bosanska Krupa i Bosanski Petrovac, gdje živi 350.000 stanovnika i izbjeglica. Zahvaljujući odličnom radu Zajednice, bolnica u Bihaću radi redovno, usprkos ratnom okruženju. Zajednica je uputila apel zapadnim državnici-ma da djeluju putem Ujedinjenih naroda i EZ, te KE-SS-a, kako bi se zaustavilo strašni genocid nad Muslimanima i Hrvatima u Bosni i Hercegovini. Potrebna joj je veća pomoć svijeta u hrani, jer je zima na pragu.

Zajednica poziva sve Hrvate i Muslimane, radnike i građane u Europi i svijetu, da pomognu ispaćeni narod u rodnom kraju. Pomoć je potrebna u hrani i odjeći, a naročito novčana. Prostorije Zajednice nalaze se u Bukovačkoj ulici 225, u Zagrebu, tel. 243-023.

Marko Mažar

Neće na sastanak s četnicima

Zamjenik načelnika Stožera vrhovne komande Oružanih snaga BiH, pukovnik **Stjepan Šiber**, izvijestio je pismom zapovjednika UNPROFOR-a za Sarajevo, da predstavnici Oružanih snaga BiH neće u ponedjeljak doći na sastanak s predstavnicima HVO i vojske tzv. Srpske Republike BiH, kako je to bilo ranije dogovoreno. U pismu pukovnik Šiber navodi kako »agresorska strana nije stručnjacima omogućila da poprave strujne, vodovodne i plinske instalacije u Sarajevu i Jajcu, a nastavlja je bombardirati stanovnike Sarajeva, Goražda; Gradačca, Maglaja, Brčkog, Bihaća, Jajca, Mostara i drugih gradova.«

(R.D.)

VELIKA LAŽ O FU

Povijesna je istina da uzroke svakog rata treba tražiti u prethodnom ratu, kao i u njegovim neostvarenim ciljevima. Programska orijentacija današnjeg rata protiv BiH, koji, zajedno sa srpskim ekstremistima iz BiH, vodi Srbija i Crna Gora, već je definirana u drugome svjetskom ratu, u poznatom dokumentu »Instrukcije Draže Mihailovića« iz 1941. godine. Taj program je aktualiziran u »Memorandumu SAN-u« iz 1986. godine.

Čelnik SDS-a Radovan Karadžić, sada proglašeni ratni zločinac, na nečuven je način u duhu »Memoranduma« izrekao povijesnu prijetnju: »Nestat će Muslimana...«, u noći između 14. i 15. listopada 1991. godine, u Skupštini Republike BiH. Ta se prijetnja ostvaruje u krvavom ratu, koji bjesni na teritoriju BiH, gdje su počinjeni zločini protiv čovječanstva nad Muslimanima. Za šest mjeseci ubijeno je više od 140.000 Muslimana, a oko 150.000 poslano je u logore, dok je milijun Muslimana proglašeno sa svojih stoljetnih ognjišta. Srpski nacionalisti, uz pomoć svoje vojske, ostvaruju pakleni program uništenja jednog naroda, kome je BiH jedina domovina.

Montirani »fundamentalizam«

Da bi pred svjetskom javnošću opravdali taj zločin, Srbi su se poslužili lažnom optužbom da su bosanski Muslimani »islamski fundamentalisti«. Tu su propagandu pripremali duže vremena na razne načine, a posebice u vrijeme kada se počeo nazirati raspad avnojske Jugoslavije, koji je počeo nedugo poslije smrti Tita. Godine 1983. montiran je politički proces tzv. »muslimanskim fundamentalistima«, kada je suđeno i Aliji Izetbegoviću, zbog njegove studije »Islamska deklaracija«. Interesantno

je naglasiti da je taj tekst bio objavljen deset godina ranije i da nitko u njemu nije prije tog suđenja našao kontrarevolucionarne elemente.

Ta studija je zapravo teoretska rasprava o islamu u svjetskim okvirima, koja je pisana za natječaj međunarodne islamske organizacije RABIT-e, pa se nije mogla vezati za konkretno područje BiH. Međutim, danas »Islamsku deklaraciju« Alije Izetbegovića koriste srpski nacionalisti, s ciljem da optuže čitav muslimanski narod za islamski fundamentalizam. U tom kontekstu vrlo je upečatljivo što su, nakon raspada komunističkog sustava 1990. godine, neke snage uspjele postaviti na čelo SDA Aliju Izetbegovića. Nedavno je objelodanjeno u hrvatskom tisku da je načelnik KOS-a bivše JNA, Aleksandar Vasiljević, u svom intervjuu za NIN naveo kako »u najužem rukovodstvu SDA djeluju još uvijek dva suradnika KOS-a«. Postavlja se pitanje: nisu li oni poslužili KOS-u da inicira organiziranje SDA s čelnim ljudima iz procesa 1983. to prije što su tamo angažirani nedugo nakon što su bili pušteni iz zatvora?

U samoj stranci SDA vodena je kadrovska politika tako da se u rukovodstvo biraju ortodokсни vjernici, a ne muslimanski emancipirani intelektualci, iako je stranka programski definirana kao demokratska, na europski način. Kada se je organizirala višestranačka Skupština BiH, neki tako izabrani zastupnici SDA sebi su dopustili da u njenim prostorijama obavljaju vjerske obrede, čime su dali povoda srpskim ekstremistima da pravdaju svoje optužbe. U sekularnom društvu vjera je privatno opredjeljenje svakog pojedinca, pa je

logično da državne institucije, koje služe svima, ne mogu upotrebljavati kao bogomolje.

Neosnovanost optužbi upućenih muslimanskom narodu za »islamski fundamentalizam« najbolje je demantirao popis stanovništva iz 1991. godine, kada se preko 1.900.000 Muslimana izjasnilo samo kao Musliman u nacionalnom smislu, a od toga broja manje od 50 posto kao musliman u vjerskom smislu! Takvu orijentaciju Muslimana BiH potvrdila su znanstvena istraživanja, jer je anketa sa statističkim uzorkom od stotinu ispitanika, odraslih muškaraca Muslimana, odabranih metodom slučajnog uzorka, pokazala da 60 ispitanika nikada nije ušlo u džamiju. Ti su pokazatelji potvrđeni i na višestranačkim izborima, kada su Muslimani dali preko 600.000 glasova lijevim partijama.

Navedeni podaci neosporno pokazuju da su Muslimani BiH moderan europski narod, koji po svojoj emancipaciji pripada europskom kulturnom krugu, a ne društvu u kome vlada vjerski fundamentalizam. Muslimani BiH nikada ne bi sami prihvatili »islamsku Republiku« da im je bilo tko nudi, ali takvu »islamsku državu« podmeću im srpski nacionalisti kao kukavičije jaje, da bi pred Europom i svijetom opravdali genocid koji sprovode nad njima. Ideal Muslimana jest pravna država, u kojoj će se poštivati puna ravnopravnost sva tri konstitutivna naroda i Ustavom zagaranirati sloboda i demokracija građanina i naroda, po modelu suvremenih država. Nema slobode naroda bez slobode pojedinca. Ta platforma vlade BiH za buduće ustrojstvo Republike ponuđena je na nedavnoj mirovnoj Konferenciji u Zenevi, gdje je naišla na odobravanje.

BIH – FAKTOR MEĐUNARODNE STABILNOSTI

Pet izvora na

Svijet je prvi put razgraničen na Istok i Zapad u doba Dioklecijana, potkraj trećeg stoljeća, ali je ta granica u de iure postala svjetodjelicom 395. godine, kada je car Teodizije od Rimskog Carstva napravio dvije nove države. Iako Rimljani nisu znali za meridijane, oni su uspostavili limes aeternitatis (vječni zid, granicu) između Istoka i Zapada dosta točno, upravo po 19. meridijanu, a to je za nas Drina.

U proteklih tisuću i pol godina svjetska povijest je stalno potvrđivala tu vječnu granicu. Najprije je 1054. godine nakon dijeljenja jedinstvenog kršćanstva ta granica postala granicom između pravoslavlja i katolicizma. Otada je ta granica u još većoj mjeri priznata, ali su pravoslavlje bizantinskih careva i kasnije pravoslavlje ruskih careva stalno nastojali prijeći tu granicu i uništiti katolicizam, zajedno s Hrvatima i Muslimanima, te doprijeti do Jadranskog mora, a odatle čak i dalje, u Sredozemlje i Afriku.

U sklopu toga »vaseljenskog« plana pravoslavlja uklopili su se u XIX. st. i Srbi, kao istureni pijuni panrusizma i panslavizma. Garašaninovo »Načertanije« (1844.) samo je sistematizacija tih agresivnih namjera, kojima je prvi cilj bio pokoravanje Crne Gore

i izlazak na more, a potom pokoravanje Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, i, konačno, Bugarske. Akcija je najprije bila ideološka: vrbovanje agenata koji bi špijunski djelovali u tim spomenutim državama i narodima, a pred prvi svjetski rat ta je akcija postala i diverzantska. Atentatom Gavrila Principa započeo je prvi svjetski rat, koji je završio sretno po Srbe, jer su nakon rata pod imenom Jugoslavije okupirali Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Sloveniju, Makedoniju i velik dio Albanije.

Bestijalnim uništavanjem svega što nije srpsko izazvani su svi okupirani narodi. Spontanih je ustanaka bilo mnogo, a od toga su samo Hrvati u razdoblju od 1990. izveli tri veća ustanka – Lički ustanak u povodu ubojstva Radića godine 1932, zatim ustanak Hrvata i Muslimana od 1941. do 1945. kad je stvorena zajednička država pod nazivom Nezavisna Država Hrvatska i ovaj sadašnji svenarodni ustanak potlačenih i klanih od četnika, boljševika i srbijanske armije.

Iako je 1945. godine formirana boljševička Jugoslavija, i ona je pod snažnim utjecajem velesila poštivala granicu na Drini kao razdjelnicu utjecajnih

Sadašnja četnička agresija na Muslimane, Hrvate i druge narode na tlu bivše Jugoslavije, samo je dio stoljetnog »vaseljenskog« plana velikosrpskih osvajanja. Još je od rimskih vremena granica između Istoka i Zapada obilježena na Drini

sfera nazvanu na Jalti »fifti-fifti«. Malo je poznato da je odmah 1945. bila ostvarena i konfederacija koja je trajala oko šest mjeseci. U toj je konfederaciji Šubašić sa svojim predstavnicima u zajedničkoj vladi ostvarivao interese Zapada, a Tito je razbio tu konfederacijsku vladu, pohapsio zapadne predstavnike i Šubašića protjerao iz zemlje.

FUNDAMENTALIZMU

Izetbegovićeви grubi promašaji

Dugo vremena pripremani program uništenja muslimanskog i hrvatskog naroda od strane srpskih nacionalista, radi pripajanja BiH velikoj Srbiji, odvijao se precizno, prema određenom scenariju. Proglašenjem tzv. Srpske Republike BiH delegitimirana je službena vlast u BiH i narušen integritet i suverenitet države. Tim je protudržavnim aktom rukovodstvo SDS-a otpočelo stvaranje paradržavne organizacije na teritoriju suverene države, pa je vlada BiH trebala krivično goniti, a ne pasivno promatrati, tu političku diverziju. Jer su na taj način otvoreni uvjeti da bivša JNA, u suradnji sa srpskim ekstremistima iz SDS-a, povede rat protiv Muslimana i Hrvata.

To prije što je bivša JNA, uz pomoć aktivista iz SDS-a, gotovo javno naoružavala Srbe. Poznat je slučaj da je tadašnji pomoćnik ministra unutarnjih poslova u Vladi BiH, Avde Hebib, sada general Armije BiH, otkrio da vojska kamionima iz Srbije dovlači naoružanje i dijeli ga srpskom stanovništvu, ali je zato na gradonogovlade time što je smijenjen. Prelazile su Sarajevom kolone kamiona pune granata i oružja, s deklaracijom da se prevoze »banane«. To je muslimanski narod pokušavao više puta silom osujetiti, ali u tome nije imao podršku službenog vrhovništva.

U vrijeme tih ilegalnih akcija JNA, o kojima je pisao i tisak, a naročito sarajevski list »Slobodna Bosna«, predsjednik Predsjedništva BiH, Alija Izetbegović, putem informativnih medija izjavljuje: »Neće biti rata, jer za rat trebaju dvoje«. Tada on stvara onaj sramotni sporazum s čelnikom SDS-a Radovanom Karadžićem i generalom Kukanjcem o uvođenju

Alijina izjava: »Neće biti rata, jer za rat trebaju dvoje!« pogodila je najviše njega, ali i stotine tisuća Muslimana, koji su povjerovali u sramotni sporazum s Karadžićem i Kukanjcem

zajedničkih policijskih i vojnih patrola na teritorij BiH, s ciljem da se »očuva mir«. Tada je spriječena spontana akcija građana Sarajeva da onemoguće srpsku vojnu blokadu i postavljanje srpskog teškog naoružanja na planinama oko Sarajeva, sa kojih se pozicija danas nemilosrdno ruši grad, njegovi kulturni i povijesni spomenici, uz goleme ljudske žrtve.

Dvolična politika svijeta

Iz iskustva Slovenije i Hrvatske svim razumnim građanima moralo je biti jasno da je tzv. JNA agresor, koji djeluje na ideološkoj platformi »Memoranduma SAN-u« o stvaranju velike Srbije, uništenjem i progonom svih nesrpskih naroda. Bivša JNA je u svim općinama BiH, u kojima su Srbi imali vlast, provele gotovo bez oružanih sukoba s Muslimanima i Hrvatima, koristeći svoje specijalce, KOS, Šešeljeve, »Bele orlove« i »Arkanovce«, masakra nad civilnim stanovništvom – samo zato što nisu Srbi. Svima je jasno da to nije bio rat za obranu srpstva, nego, naprotiv nasilje i teror kakav nije viđen u novijoj povijesti civiliziranog svijeta.

Cjelokupno naoružanje bivše JNA, koje je tijekom 45 godina bilo nabavljano novcima svih zaposlenih građana, preuzela je srpska vojska u BiH i upotrebljava ga u ratu protiv nesrpskog stanovništva.

Nažalost, Europska zajednica i SAD nisu zaštitile demokratsku volju građana BiH da žive u suverenoj državi, koju su jasno izrazili na referendumu, jer su putem OUN-a nametnuli braniteljima BiH embargo na uvoz oružja. Time sprečavaju žrtvu, posebice nenaoružanim Muslimanima i Hrvatima, da brane svoju slobodu i demokraciju.

Zapravo dio Europe i svijeta vodi dvoličnu politiku, priznaje suverenitet i integritet BiH, a istovremeno dopušta agresoru da uništava bosanskohercegovačke gradove i sela, ubija i progona nesrpske narode iz njihove domovine. Umjesto istinske zaštite nesrpskih naroda, koji su čak i biološko ugroženi, svijet donosi neefikasnu rezoluciju i zaključke i inzistira na mirovnim konferencijama deklarativnog karaktera. Žao mi je što moram reći da Europska zajednica i SAD postaju indirektno krivci za stravičan genocid nad Muslimanima i Hrvatima, koji sprovodi bivša JNA, zajedno sa srpskim ekstremistima. Umjesto da BiH dadu oružje da se brani, oni joj to elementarno pravo na obranu golog života uskraćuju, dajući time punu podršku okrutnim napadačima, koji imaju ne samo velike stokove strelljiva i oružja, nego i tvornice u kojima to proizvode.

Prof. dr. Dženana Efendić-Semir

šeg optimizma

Piše: Prof. dr.
NEDJELJKO
KUJUNDŽIĆ

Tim je aktom Tito stvorio sve uvjete za punu srbizaciju netom stvorenih republika. To je mogao učiniti i zbog toga što je već u drugoj ofenzivi u istočnoj Bosni primio u svoje redove oko 25.000 četnika. Zahvaljujući toj srbizaciji, JNA je počinila na Bleiburgu i križnom putu najveći poslijeratni genocid, jer je pobila i zvjerski mučila oko pola milijuna Hrvata i Muslimana.

Sljedeći mirnodopski progon Hrvata i Muslimana zbio se Rankovićevim paklenim planom da se u gartarbare protjeraju Hrvati i Muslimani, kako bi Srbi lakše i dublje mogli etnički prodrijeti, prema svome »vekovnom« planu. Dosljedno i planski taj posao danas, pred očima svijeta, doživljava svoj vrhunac u genocidu nad Hrvatima i Muslimanima, što je sramota za civilizirani svijet i cijelo XX. stoljeće.

Bez obzira na sve što se događa (izdaje, podilaženje Engleza i Francuza srpskim genocidnim apetitima), i u ovome posljednjem pomnom i pljačkaško-genocidnom napadu Srba na sve okolne narode, *limes aeternitatis* (kao granica na Drini) nužno će ostati. Čak i nakon ovoga zločina, koga blagosilja i pravoslavna svita, a Amfilofije Radović i

izravno govori kako se Srbi moraju od Hrvata i Muslimana namiriti u krvi. Otkud naš optimizam?

Prvi izvor optimizma je u vječnoj granici između Istoka i Zapada na meridijanu 19 (za nas na Drini), jer u slučaju da nju Zapad ne obrani, bit će za manje od jednog stoljeća ugroženi Italija i Sredozemlje, a kasnije i drugi dijelovi Europe i cijelog svijeta.

Drugi je izvor optimizma u sadašnjoj povijesnoj slabosti ruskog imperija, jer se SSSR raspao sam od sebe, a unutarnja je privedna situacija u tome posljednjem kolonijalnom svjetskom carstvu više nego kritična, i takvom će biti još najmanje pola stoljeća. To znači da Rusija više neće imati moći da podupre Srbe u njihovim agresivnim ratovima, a još manje da za njih počne treći svjetski rat, koji četnici žele, sa ciljem da sunovrate ne samo Rusiju nego i cijeli svijet.

Treći izvor optimizma je priznavanje Bosne i Hercegovine kao i Hrvatske samostalnim državama. To je i de iure znak da Zapad i te kako misli na političku, geografsku i stratešku granicu na Drini, i to ne zbog neke romantičarske ljubavi prema Hr-

vatima i Muslimanima, nego zbog sebe i svojih dugoročnih interesa da sačuva Sredozemlje za sebe.

Četvrti izvor optimizma je odlučnost Hrvata i Muslimana da se bore za svoju slobodu, a u toj odlučnosti ta dva naroda ne prezaju ni od velikih žrtava, čak i pod okolnostima da otpor agresiji bude dugotrajan i beskompromisan. Za sada četnici imaju prednost zbog posjedovanja oružja, ali će se sve to istopiti s vremenom.

Peti izvor optimizma su sankcije svijeta protiv srpskih agresora, isključivanje iz UN i neprestano stezanje tih agresora na razne načine.

Narodu je, znam, sve to sporo i malo, ali valja istrajati, posebno u ovim najtežim trenucima, jer u slučaju predaje neće više biti ni Hrvata, ni Muslimana, ni Bosne i Hercegovine. Dakle, uz kakvu-takvu potporu valja naoružavati narod, organizirati ga i povezati sve ugrožene narode Balkana u zajedničku uniju protiv povampiranih četnika. Jer, ne zaboravimo i šesti izvor optimizma: Bosna i Hercegovina je bila, jest i bit će faktor međunarodnog stabiliziranja na Balkanu. To nam govori povijest i sadašnjost. Tertium non datur.

Vapaj za razumom

Hrvatska biskupska konferencija održala je trodnevno zasjedanje u Zagrebu posvećeno, u prvom redu, ratnim razaranja i dramatičnom stanju u Bosni i Hercegovini. U izjavi biskupa iz Hrvatske i BiH ističe se kako su svjesni patnji koje je agresorski rat donio svim građanima Bosne i Hercegovine – Muslimanima, Hrvatima, Srbima i pripadnicima svih drugih vjeroispovijesti i nacija. Katolička crkva u BiH prolazi vrlo tešku kušnju u ovome ratu.

Oštećene su katedrale u Banjoj Luci i Sarajevu, spaljena biskupska rezidencija u Mostaru, u trebinjsku katedralu vjernici više nemaju pristup, oštećeno je oko 40 posto crkvenih objekata banjolučke biskupije, a 30 posto srušeno. Slično je i u hercegovačkim biskupijama. Polovica vjernika iz vrhbosanske biskupije je protjerana, a u cijeloj okupiranoj BiH na djelu je stravičan progon katolika, dok je etničko čišćenje svakodnevna politika nasilničkog agresora. Apeli Svetog Oca Ivana Pavla II. i Svete Stolice da svijet zaustavi bezumlje i progone katolika i muslimana još su bez odgovora. Ostaju samo molitve za jadni narod u Bosni i Hercegovini.

Duhovni oci vape za pomoć humanitarnih organizacija i svjetske zajednice, kako bi se pomoglo stanovnicima razorenih sela i gradova u BiH. Biskupi skreću pozornost i Vijeću sigurnosti UN i UNPROFOR-a na prijeku potrebu djelotvornijih, konkretnijih i zadovoljavajućih odgovora, na ozbiljnost situacije i rješenja pitanja agresije, izbjeglica i uspostavljanja mira. Biskupi su voljni sudjelovati u svim razgovorima zaraćenih strana i zahtijevaju da im se omogući posjet opustošenim župama, kako bi zornije utvrdili stanje i utješili i ohrabрили svoje vjernike.

(H. P.)

MSGR. VINKO PULJIĆ, NADBISKUP VRHBOSANSKI

VJERA JAČA OD GRANATA

Sva tri naroda moraju biti državotvorna, ni jedan ne smije biti privilegiran, jer su takvi privilegiji već uzrokovali nesreću, kaže msgr. Puljić

Šesti je rujna, 11 sati. Srpske granate poput roja bijesnih osa uništavaju Sarajevo. Nema sigurne stope u nekad prelijepom gradu, ali 200 ljudi je smoglo hrabrosti i došlo u crkvu. Nadbiskup Vinko Puljić drži misu. Jedna granata bi mogla posijati smrt, no usprkos tomu došli su da čuju riječ Božju. U krvavom ratu u Bosni i Hercegovini, duhovna okrepka i božja snaga jedino su što može suzbiti bol, patnju i mržnju, dati nadu. Zato je monsignor Puljić ostao sve vrijeme u Sarajevu, redovito obilazi svoje župe i dijeli sudbu svoje pastve. Napustio ih je tek na nekoliko dana da bi sudjelovao na sastanku poglavarata katoličke, islamske i pravoslavne vjere u Ženevi, gdje kao što je poznato, nisu mogli sudjelovati muslimanski predstavnici, jer nisu mogli izići iz Sarajeva.

Nadbiskupu Puljiću vrlo je žao što muslimanski duhovnici nisu došli u Ženevu, u kojoj su se vjerski poglavari složili da »ovo nije vjerski rat«. Nijedna vjera, tvrdi nadbiskup Puljić, ne podržava rat i ne šalje ljude u rat, jer stati na stranu ratu, isti je zločin kao i nedjelo agresora. Vjera nema druge snage osim duhovne i moralne i baš je zato susret u Ženevi, i slični skupovi, bitan da obznani kako ni jedna vjera ne stoji iza bilo kojeg silnika i ne opravdava niti jedan zločin.

Danas vjerski čelnici svih konfesija zagovaraju nenasilje i mir, ali da li su tako odgojili i svoje vjernike. Monsinor Puljić svjedoči o jezivim ratnim strahotama u Bosni i Hercegovini. U nadbiskupiji je razoreno više od 100 crkava i crkvenih zgrada, 57 župa je iseljeno, a svakodnevno se taj broj povećava. No, srušeno se može opet izgraditi, i ljepše no prijašnje, ali može li nestati i mržnja koju stvara ovaj rat?

Živeći u gradu na Miljacki, nadbiskup Puljić je, kaže, svojim očima gledao ljude »kako padaju u nesvijest od gladi«. Ono što sam pojeo, stalo mi je u grlu od tjeskobe, kad sam vidio te oči što su vapile za pomoć. Ljudi gladuju, a ja imam nešto pojesti. To što jedem, to je mene jelo«, s očajem priča. Kaže da će mu vječno dolaziti pred oči djevojčica kojoj je granata odnijela nogu, a ona, u tom trenu potpuno neosjetljiva na bol, više čovjeka koji je nosi u bolnicu: »Striko, noga je ostala!« A takvih je stravičnih scena sve više u Bosni i Hercegovini.

Teško je čovjeku od vjere predložiti političko rješenje za BiH u ovom trenutku. Nadbiskup Puljić žali što obje zaraćene strane nisu imale političare dovoljno mudre da spriječe rat. Po njemu je najbitnije za BiH

da bude država ravnopravnih naroda, da su sva tri naroda državotvorna, da nijedan ne bude privilegiran, jer su takvi privilegiji već uzrokovali nesreću. U suverenoj BiH svaki se narod mora prepoznati u svom identitetu: nacionalnom, vjerskom, ljudskom. Najveća odgovornost je na političarima, naročito onima koji se predstavljaju kao zastupnici naroda.

Monsinor Puljić ističe da ostaci KOS-a u BiH i neprijateljska propaganda uporno, negdje i vrlo uspješno, pokušavaju unijeti razdor među Muslimane i Hrvate, jer im je jako stalo da dođe do nesuglasica između ta dva naroda. Vrlo je stara poslovice: zavadi pa vladaj.

Među vjerskim službenicima nema razmimoilaženja, tvrdi msgr. Puljić, štoviše, redovito i dobro kontaktiraju. Vjerska razlika je tolika da nema straha od asimilacije, a temelji vjerskog morala su isti. Neprijateljska propaganda umješno rabi ekstremističke nacionalne postavke nekih vodećih političara i izaziva razdor.

Prema mišljenju msgr. Puljića, intrige, ratni profiteri, KOS, i tko zna tko još sve ne, vide u sukobu Muslimana i Hrvata veliku priliku. Zato moramo biti zajedno, zato se i nadbiskup Puljić javno ograđuje od stavova bosanskog franjeva Marka Oršolića, kao što je to već učinio i njegov poglavar iz redovničke provincije sa svojim Savjetom, proglasivši da »Oršolić ne zastupa ni katoličku teologiju ni franjevački red«.

Rat mora jednoga dana stati i s njime sva ta zlodjela, ubojstva, razaranja. Skupo će se to platiti. Ljudski sud je spor i previše opterećen interesima, no, uvjerenje je msgr. Puljića, »Bog je onaj, koji će zapriječiti rat i donijeti sud pravde. Jer ako tako ne bude, ako razum i Božja ljubav ne prevladaju, teško je zamisliti kakva će biti takva budućnost«.

H.P.

Što je rekao fra Marko Oršolić u Pragu?

Što je, zapravo, rekao bosanski franjevac Marko Oršolić na Konferenciji europskih crkava u Pragu? Koga je predstavljao? Polemike oko toga začele su se nakon izvještaja njemačkih novina u kojima je rečeno da »Oršolić nije sklon traženju i imenovanju agresora, jer da to neće zblžiti narode u bivšoj Jugoslaviji«.

— »Najprije« — kaže Marko Oršolić — »u Pragu sam bio kao posjetitelj, visitor, jer Katolička crkva Hrvatske nije članica Konferencije europskih crkava (KEC), pa nije na skup mogla poslati svoje

delegate«. Stoga je Oršolić mogao na zaključke skupa utjecati jedino kroz osobne prijedloge i razgovore što ih je tamo vodio.

»Govorio sam o dijalogu kao jedinom načinu preživljavanja, jer je to za Europu stvar kvalitete života. Tražio sam da u razgovorima između kardinala Kuharića i pravoslavnog patrijarha, Pavla, sudjeluju i predstavnici našeg islama i židovstva. Nismo političari i nije nužno tražiti krivca, budući da je krivac za rat i agresiju jasno definiran od strane Jamesa Bakera još 25. rujna 1991. godine u UN,

a kasnije je to prihvatila i međunarodna zajednica. Glavna je tema konferencije u Pragu bila 'Bog sjeđinjuje' a u kontekstu ratnih i kriznih nedaca u Europi, rat u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini igrao je središnju ulogu, ali je bilo raspravljano i o situaciji u Sjevernoj Irskoj, Ukrajini, Armeniji, Gruziji, na Cipru i u baltičkim državama.«

Iskaze fra Marka Oršolića potvrđuje i tamo prisutni poznati njemački teolog, Dr. Thomas Bremer, koji je njegove istupe pratio i upozorio potom novine na ne cjelovito citiranje fra Oršolića sa ovoga skupa. B. D.

»UPACK'O, PA SAD TRAZI TAJNI SASTANAK...«

General-bojnik Daidža, zapovjednik Dobrovoljačkog odreda »Kralj Tomislav« podrijetlom je Konavlijanin, rođen je na Zvekovici, a ne u Bosni, kako su »novinari pisali«. »Tamo sam odrastao«, kaže on. Zašto nosi ime »daidža«? Zato što ga je ujak (dajdža, po bosanski) jednom istukao, pa mu je majka potom prijetila, kada nije bio dobar: »eto daidže, sad će on!« Inače, predstavlja se kao Mate Šarlija, a ima i drugo ime, Nijaz Batlak. Koje je pravo? To samo on zna, ali ostaje zagonetka do kraja.

A o UNPROFOR-u će ovako:
● Čim smo dočekali da nam dolaze oni iz Ugande, da nam red prave Kenijci i slični, kuku nama.
- Ozlijeđeni ste u prometnoj nesreći, hodate na štakama. Kako dalje?

● Što god bude, ja nemam što izgubiti, baš me briga.
- Kako nemate, ljudi vam vjeruju, vi ste general-bojnik.
● Pa neka vjeruju.
- Hoćete li se vratiti na frontu?

● Nego kako, zato sam i došao. Ja ne znam sjediti u gradu, niti znam spavati u krevetu. Ja sam fanatik-nacionalista, najveći fanatik kojega ste ikad sreli u životu. Ali je kod mene fanatizam nešto drugo: volim svoj narod i svoju domovinu i ljubomorno je čuvam i branim. Ako je to fanatizam, onda sam taj!

- Što će biti s Bosnom?
● S Bosnom će biti što oni budu htjeli, oni su jaki da pojedu četnike u Bosni.

- Tko?
● Bosanci i Hercegovci. Ako oni budu čekali da im netko treći donese slobodu, kuku im Bogu. Jer onda će onaj treći reći: sad ćete raditi kako ja hoću, jer sam vas ja spasio. Je li tako?

- Gdje ste sve ratovali, možete li danas o tome govoriti?
● Počeo sam od Herceg - Novog, pa do Ilidže.

- Je li točno da su vas neki vojnici spriječili da iz Hercegovine dođete u Sarajevo?

● Jeste, spriječio me Sefer Halilović, imam i napisмено da ne smijem kroz Konjic proći.

- Tko je napisao?
● Napisao gospodin Zejnil Delalić, to je novi poglavnik u Konjicu, koji ne zna ni puške rastaviti, a počeo se prtit u vojne stvari. Eno ga sad je upack'o tamo, i sad mi poručuje, hoće tajni sastanak, a ja to neću. I opljačkali me, pokrali me, a od onoga što su pokrali, pola cijevi okrenuli protiv

Da li se Daidža, general-bojnik i zapovjednik Dobrovoljačkog odreda »Tomislav«, zove Nijaz Batlak ili Mate Šarlija, to samo on znade. Ovaj rođeni Konavlijanin originalan je i zanimljiv sugovornik

mene. Hrvatska je Bosni i Hercegovini pomogla kao što im nitko nije pomogao. Neki od njih laju na Matu Bobana, iz zavisti. Zašto Bosna nije sebi našla jednog Bobana.

- Zašto Boban brani Hercegovinu iz Gruda?

● Nego, što bi vi htjeli, da sjedi u Podveležju s puškom?

- Ne, nego da zajedno s drugima otjera one koji još uvijek tu ku Mostar.

● To će se otjerat i to je dužnost Mostaraca, a ne da mnogi sjede po kaficima i sastavljaju vlade. Vi ste novinar, jelte?

- Jesam.

● U novine metnite kako vam ja kažem, a ne da ispa'ne kasnije naopako.

- Zašto je, po vašem mišljenju, pao Bosanski Brod?

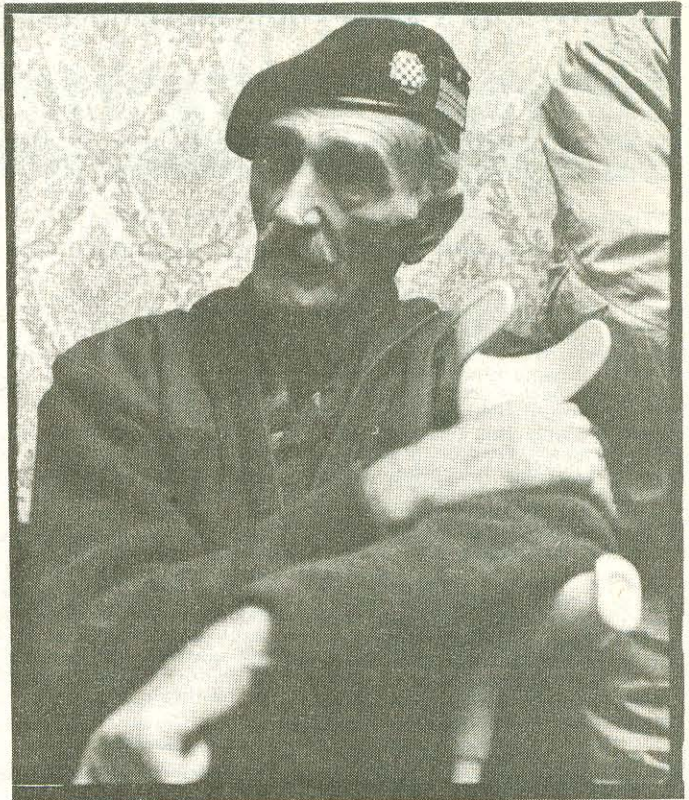
● Zbog neboraca i kukavica, ali i zato što je politika zašla među vojsku. Tako je u ratu, tako i u mirnim područjima. Eto, BiH predsjedništvo, kojega imate u Zagrebu na deset mjesta, sve po grupama, a svaka grupa kaže da zastupa BiH, pa običan građanin ne zna 'ko je pravi. Muslimani se u Bosni trebaju prvo sami ujediniti, moraju uvesti stegu, slušati zapovjedništvo, tek tako se da nešto napraviti. Ali, ako imate 100 vojnika, a 150 zapovjednika, onda je to naopako, tu nema vojske, tu nema borbe, tu nema države.

- Vama su BiH vlasti priznale čin?

● Oni su mene i postavili, čak pokazali i na televiziji. Ali su mi onda oni, koji su bili u jugoslavenskoj armiji, kao gospodin Sefer Halilović, poslali naredenje, za koje Predsjedništvo i ne zna, kojim su me stavili pod komandu jednome kapetanu što je pomagao u dvoru, u vojsci, pri oblačenju kaputa i otvaranju vrata.

- Tko je to?

● Neki polutak od Visokog,

inače dobar sljedbenik gospodina Hasana Čengića, koji je prije pet mjeseci osnovao Predsjedništvo BiH u sjeni. Tako se događa da gospodin predsjednik Izetbegović naređuje jedno, a Čengić odmahuje rukom i kaže: nije tako nego ovako. Znači dva su predsjedništva.

- Gdje je vaša vojska?
● Ja trenutno nemam vojske, a hrvatska je vojska svukud okolo. Ja sam sada jedan od zapovjednika, koji se stavio na raspolaganje.

- Kome?

● Hrvatskoj državi, koju ću braniti, povlačit se neću, bjezat neću, emigracije mi je dosta. Nadam se da se neće naći ekipa hrvatskih lidera, koja će ikada više povesti hrvatski narod na kalvariju kolektivnog iseljenja. Pristajem na smrt, ali ne iseljenje iz domovine, nikad, nema ni Boga, ni čovjeka, koji bi me natjerao da se iselim iz ove zemlje.

- Mislite na sporazum Tuđman - Čosić, u kome je točka koja govori o mogućnosti dobrovoljnog preseljenja pučanstva?

● Ne znam što su se dogovorili, nisam sjedio u njihovom društvu, ali vam tvrdim: bit' će kako narod odluči. Čosić je sada najgrlatiji dok govori o demokraciji, a nikad se veći pokolj nije ostvario u ovoj zemlji dok se nije njegova amandmanska doktrina počela u praksi primjenjivati, dok nije to došlo na vidjelo. Ovo nije rat četnika protiv Hrvata i Muslimana, ne, nego je to vojno potvrđivanje srpske politike, gdje su četnici samo izvršitelji. Ja vjerujem da taj Čosić nikada ne bi zaklao čovjeka, ali zato on namigne onim barbarima koji u ime Svetog Save kolju sve što se ne krsti sa tri prsta. Oni me kao vojnika tjeraju da budem onaki k'o što su oni, kako oni meni, tako ja njima. Lagati vam

neću, nisam bio član Partije, nije me Tito odgajao, nego hrvatska emigracija, ja ne znam lagati, ja mogu s komunistom sjediti i razgovarati, mogu sa fašistom, sa svakim, ali sa Srbinom ne mogu ni u crkvu ni u džamiju, jer Srbin pjeva da je na nebu »srpski Bog«, pa su nam i bogovi različiti.

- A demokracija? Vi ste to doživjeli u Americi.

● Ako hoćete znati, što je to demokracija, hajte živiti u Americi, gdje sam proveo trideset godina, pa se vratite ovamo i recite svijetu kako ste doživjeli tu demokraciju. Kada bih htio prokleti naš narod, ja bih rekao: dabogda vas stigla američka demokracija. Zato, tvrdim da, kao prvo, mi sami sebi moramo pomoći, jer Amerika i svi ostali veliki i jači od nas, gledaju samo zakon sile i vlastite interese. Tko je jači, tome i pomognu.

- Ako ne pomognu, pojavit će se u Europi islamski ekstremizam, fundamentalizam.

● Nikad, islamski fundamentalizam u Bosni ne postoji, ne može ga nikad biti. To su četničke parole. Postoji islamska glupost, a to je opraštanje: tko tebe kameonom, ti njega kruhom. To je uništilo muslimanski otpor: znači, pusti ga da te kolje, pa da onda udri komadom kruha, ili baklavom. Srećom, tada su i takvi »merhametlije« shvatili da na četničku kamu treba odgovoriti metkom, a ne gurabijom.

- Kad će onda biti bolje, za vašega života ne, vama je, kažete, svedjedno, ali, što će biti s nama?

● Pa, htio bih kazati kako baš mladi trebaju skočiti. Jer mi stari već pripadamo zalaznici jednog doba. Jednog doba! Ali, dolazi novo doba, koje će biti onako kako ga vi mladi napravite.

MUSLIMANSKI DANAK U KRVI

U Zagrebu promovirana knjiga Ibrahima Kajana, koja govori o četničkim zločinima nad Muslimanima i Hrvatima u BiH

Zagreb — U velikoj dvorani zagrebačke džamije predstavljena je knjiga Ibrahima Kajana: »Muslimanski danak u krvi«. Na nevelikom broju stranica nanizana su kronološki zbivanja u prvoj polovici ove godine, iskazi svjedoka što su preživjeli masakre i zločine nad Muslimanima i Hrvatima Bosne i Hercegovine. »Knjiga je samo početak objavljivanja dokumenata, kojim ova generacija nadoknađuje 50 godina zaborava na tragične događaje iz prošlog i ovog rata«, kazao je njezin priredivač Ibrahim Kajana.

O knjizi i razmjerima zločina srbijskih hordi i ovovremenih četnika progovorio je i prof. dr. Muradif Kulenović, naglašavajući kako se iz ludosti zločinaca krije razum oslobodene svake emocije. Na promociji knjige govorila je i novinarka Grozdana Cvitan, koja se nedavno vratila iz opkoljenog

Jajca, gdje je boravila 32 dana. Ljudi koji dolaze iz srpskih logora ne mogu opisati strahote četničkih divljanja, jer to što su preživjeli ne može se izraziti riječima, kaže ona, te stoga »svaka ovakva knjiga vrijedi kao dobijena bitka u ratu«.

Brojke iznijete u knjizi samo su početak tragedije koja nas je zadesila, kazao je gospodin Šefko Omerbašić, naglašavajući da iznošenjem podataka o zločinima treba govoriti istinu, tumačiti poruke tih zločina, a žrtve koje su date nikad ne smiju biti zaboravljene. Za imama zagrebačkog, dra Mustafu Cerića, ova je knjiga temelj nove budućnosti bosanskih Muslimana, koji će u kontinuitetu memorije pronaći svoj identitet, jer dosadašnji genocid nad Muslimanima nije bilježen i zapsan na sličan način.

B. D.

U zagrebačkom sjedištu Islamske međunarodne organizacije za pomoć

Kršćani i muslimani zajedno

Dugoj listi humanitarnih organizacija, koje od početka rata u Hrvatskoj, potom i u Bosni i Hercegovini, pokušavaju liječiti krvave rane što ih je zadao agresor, od ovoga se ljeta priključilo jedno važno ime — »International Islamic Relief Organization« (Islamska međunarodna organizacija za pomoć).

»Islamic relief«, kako se skraćeno zovu, okuplja 45 zemalja i ima 75 ureda posvuda u svijetu. Iza sebe ima već desetke godina pomaganja izbjeglicama iz svih zaraćenih područja svijeta, a trenutačno joj je — prema riječima gospodina Abdulkadir Hamdana, koordinatora za pomoć islamskim zemljama Bosni i Hercegovini, koji je krajem svibnja i početkom lipnja djelovao u Hrvatskoj — u prvom planu pomoć Bosni i Hercegovini...

— Nigdje u svijetu nisam vidio toliko pucn žena i djece među izbjeglicama, a bio sam u Bangladešu, pa među somalijskim izbjeglicama, a i na mnogim drugim mjestima. Najviše me se dojmla izbjeglička nastamba u Splitu, gdje sam vidio djecu koja ne prestaju plakati za svojim tatom, za svojom kućom, za svojim selom... Ništa ih ne može utješiti. I stoga ih nikad neću zaboraviti, a učinit ću sve što mogu da im

pomognem — govorio je početkom lipnja gospodin Hamdan, prije povratka u svoj ured u Frankfurtu, kamo je nosio najsvježije vijesti iz Hrvatske.

Rekao je tada da ga se posebno dojmlila u svijetu još nevidena tako uspješna suradnja kršćana i muslimana. Gospodin Hamdan otad obavještava novinare po cijelom svijetu, posebno u islamskim zemljama, da u Bosni ne ratuju kršćani i muslimani, nego da imaju istog, zajedničkog neprijatelja, da je Hrvatska nesebično primila muslimane i da joj valja brzo pomoći, jer to služi. »Dok svijet priča da treba živjeti zajedno, Hrvatska je na djelu pokazala kako to valja provesti«, govori Hamdan. Tada je obećao da će se Hrvatskoj njena nesebičnost vratiti.

Tako je i bilo. Iz muslimanskih zemalja stigli su otad milijuni dolara za pomoć izbjeglicama, lijekovi, tone i tone hrane, šatori za smještaj izbjeglica, te mnogo čega drugoga.

Trenutačno sjedište »Islamic relief« je na prvome katu Cibonina tornja u Zagrebu, gdje se u istom hodniku nalaze ostale humanitarne organizacije, s kojima usko surađuju.

A Malik

Lažna vijest o puču u BiH

— Informaciju talijanskih listova »Corriere della Sera« i »Giornale« da je u Sarajevu zapovjednik bosanske obrane Sefer Halilović zajedno s članom Predsjedništva Ejupom Ganićem izvršio puč i da je smijenjen predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović pokazala

16 — DOMOVINA

se, tšo je bilo i za očekivati, kao netočna.

Jusuf Pušina, ministar unutrašnjih poslova Republike BiH, rekao nam je u nedjelju da je to još jedna u nizu lažnih vijesti koje se šire o Bosni i Hercegovini, da nema govora o nekakvu državnom udaru niti da je puč uopće moguće izvršiti.

PORUKA NJIHOVIH ZLOČINA

Izlaganje dr. Mustafe Cerića, na promociji knjige »Muslimanski danak u krvi«

U svome istupanju u povodu promocije knjige »Muslimanski danak u krvi«, imam Zagrebačke džamije, dr. Mustafa Cerić, rekao je, uz ostalo, i ovo:

»Bilo je i prije ratova, i prvog i drugog genocida nad Muslimanima, a nismo vidjeli ovakvu knjigu. A vidite još: da nije ovoga rata u Bosni, ne bi se nikad saznala prava i puna istina o četnicima, da nije ovoga rata, ne bismo znali da su četnici ubijali Muslimane zato što su visoki i odrasli. A takva svjedočanstva imamo, kad naše žene dolaze, pa ih pitamo: »Što su vam govorili, zašto vas ubijaju«, one kažu: »Onoga su tamo ubili zato što je bio visok, krupan, krupan i opasan.« Ne bismo znali da četnici ubijaju žene Muslimanke zato, jer im smeta što rađaju djecu. Ne bismo znali da u povijesti postoje i koncentracioni logori za žene. Ne bismo znali još mnogo čega, što sada znamo i pamtim.

A vi ćete reći: »Zar je trebalo sve to da nam se dogodi pa da to sve znamo.« Očito, nama, kakvi smo, sve je to trebalo. Dobro se sjetite kako smo mi razmišljali o bratstvu i jedinstvu, o Srbima, našim susjedima, i ne pomišljajući da smo živjeli 45 godina u najcrnijoj obmani. Jer ti, s kojima smo 45 godina sjedili u istoj klupi, sjedili za istim stolom i istim zastavama mahali o bratstvu i jedinstvu, oni nas sada kolju. Trebalo bi to značiti da smo konačno shvatili istinu.

I još nešto. Ovaj muslimanski svijet u svojoj univerzalnosti i u svojoj podijeljenosti, i on na ovim žrtvama bosanskih Muslimana nešto uči, i mnogo će naučiti. Čitav će svijet u ovome času, na jednoj tako maloj grupi ljudi na Balkanu, puno naučiti. I svijet više, poslije bosanskog genocida, neće biti onakav kakav je prije bio. Ni enciklopedije se više bez Bosne neće pisati.

Kao imam, kad sam bio u Chicagu, vidio sam skromne, male knjižice, u kojima su naši emigranti pisali što se dogodilo u Foči 1945. godine. Moram priznati da me to nije toliko zanimalo, vidite, tada me te strahote četničkih zločina nisu toliko zanimalo! A to što se dogodilo čak je i manja tragedija od ove današnje. I vidite, morala je, izgleda, doći 1413. hidžretska, ili 1992. godina, kad je Bog odlučio da na primjeru bosanskih Muslimana pokaže ružni dio svjetske povijesti i samim Muslimanima, i čitavom svijetu.

Poslije raznih bogatstava koje Bosna pruža, ova knjiga u ovome času upozorava i na jedno novo bogatstvo, a to su ovi ljudi, izbjeglice i prognanici, koji hodaju ispred nas, pokraj nas i oko nas. U njima je rudnik informacija o stradanju jednog naroda, a rudu iz toga rudnika trebali bi iskopavati ljudi, koji znaju kako se kopa zlato.

Zato neka Allah Dželesanuhu nagradi mog vrlog prijatelja Ibrahima Kajana, za njegov trud i sve one koji su mu pomogli da se napiše ova mala, ali za nas vrlo značajna i velika knjiga, i da ovo bude samo podstrek za druge veće knjige o bosanskim Muslimanima, a Bog je onaj koji nagrađuje za svako dobro djelo.«

PUCA 15 TISUĆA ČETNIKA

Jedan časnik bivše JNA koji je posljednjih nekoliko godina (do kolovoza prošle godine) službovao u Kninskom korpusu, reći će nedavno, kada su u pitanju brojnost četničke vojske, njezina tehnička opremljenost i logistička potpora, da »mi oko Sarajeva imamo bar pet Kninova«, misleći pritom na četničke snage u Ilijašu i Ilidži, Vogošći i Rajlovcu, Grbavici i Vracama te Trebeviću i Palama.

Broj ljudstva četničkih snaga oko Sarajeva procjenjuje se na oko petnaestak tisuća (do sada je u borbama u Sarajevu i oko njega likvidirano između šest i sedam tisuća četnika), broj teških topničkih oruđa iznosi preko dvjesto i pedeset cijevi (protuoklopne jedinice armije BiH do 1. listopada uništile su 105 oklopnih vozila, tenkova, transporter, BOV-ova).

Uspoređujući četničke snage koje su prije godinu dana napale Dubrovnik sa snagama oko Sarajeva, pukovnik Jovan Divjak, zamjenik zapovjednika bosanskohercegovačke vojske, iznio je podatak po kojemu su četnički potencijali u ljudstvu i tehnici neusporedivo razorniji nad glavnim gradom Bosne i Hercegovine. Jedan od parametara kojim se gos-

podin Divjak tada poslužio bilo je i to da četničko topništvo oko Sarajeva raspolaže tolikim razornim sredstvima da svakom građaninu ovog grada pripada po deset kilograma eksploziva skoncentriranog na brdima.

Od početka agresije na Sarajevo poginulo je oko dvije tisuće boraca BiH-armije, pet puta ih je više teško i lakše ranjeno, broj ubijenih i ranjenih civila je triput veći...

Uza sve to treba na umu imati i činjenicu da je Sarajevo već pola godine potpuno u blokadi, da je praktično nemoguće braniteljima dostaviti i jedan metak, da prije početka agresije oružane snage BiH u gradu nisu imale niti jednog minobacača ili topa, te da su jedino »ozbiljno« oružje dobile pri povlačenju JNA iz vojarne »Maršal Tito«, što je, opet, pedesetak puta skromniji potencijal od onoga koji je bivša JNA ostavila Hrvatskoj vojsci za povlačenja iz vojarne u Varaždinu.

U one elemente koje je nužno (ako se, naravno, želi biti dobronamjeran prema braniteljima Sarajeva) imati na umu ka-

da se govori o okupaciji i deblokadi glavnog grada treba ubrojati i krajnje jaku, brojnu i organiziranu petu kolonu u gradu: do sada su jedinice OS BiH uhitile oko 500 plaćenih ubojica (snajperista), dugo pripremanih i odlično obučeni za likvidaciju civila u gradu (stotinjak Sarajlija oni nose na duši). Otkriveno je i uhićeno nekoliko stotina četničkih suradnika koji su navodili četničke projekte, a gotovo da nije bilo Srbina koji u svom stanu nije imao zamašan arsenal oružja i municije (ne samo streljačkoga, već i minobacača, protuoklopnih sredstava itd.)

Pola godine nakon napada na Sarajevo u Sarajlija prevladava zadovoljstvo što četnici, unatoč golemoj sili, ljudstvu, tehnici i ambicijama, nisu ovladali gradom (da su četnici to držali za rutinski posao govori i činjenica da nitko od Srba koji su pobjegli na Pale ili u Beograd nije preselio kućanske stvari iz svojih sarajevskih domova, smatrajući da će se kao pobjednici vratiti za desetak dana), a s druge strane, pak, rezignacija i bijes što Sarajevo još uvijek nije otvoreno.

Lažne putovnice u rukama četnika

Srpski terorizam pred vratima Zapada

Neslužbena informacija, prema kojoj je bivši visoki funkcionar predratnog SUP-a Bosne i Hercegovine, Momčilo Mandić, sada jedan od šefova četničke policije u Karadžićevu štabu na Palama, prošle godine pri odlasku iz Sarajeva ponio tisuće putovnica zajedno s pečatima, sada je i službeno potvrđena u BiH. Prema podacima MUP-a BiH, utvrđeno je da je Mandić svojim četničkim suradnicima odnio iz Sarajeva ukupno 16.000 putovnica. Priopćeni su i redni brojevi ukradenih putovnica: od BHR 955.000 do BHR 971.000. Kao što je poznato, ta vrsta putovnica s crvenim koricama još je u uporabi i u međunarodnom prometu ima vrijednost osobnih isprava.

Stoga je MUP BiH uputio Interpolu pismo s brojevima tih putovnica i upozorenjem da se prilikom njihova pregleda obrati pozornost na vlasnike tih dokumenata. U pismu se ističe kako ima znakova da četnici u te putovnice upisuju uglavnom imena Muslimana i Hrvata koje su ubili, uz fotografiju novog vlasnika. Lažne putovnice su antidatirane, pa s formalne strane imaju punu vrijednost dokumenata.

Posebno se ističe da Karadžićeva Srpska demokratska stranka, koja raspolaže tim putovnicama, od kojih je vjerojatno velik dio završio i po »krajinama« i u Srbiji, može takvim dokumentima opremiti i teroriste i tako ih »legalno« ubaciti u mnoge države svijeta. To upućuje posebice na pun oprez hrvatske pogranične policije, zbog mogućnosti četničkih terorističkih i drugih akcija. S. Z.

DOMOVINA

Osnivač i izdavač: »UZDANICA« d. d. REDAKCIJA: ZAGREB, MEDULIĆEVA 13. List izlazi svakog drugog utorka u mjesecu. Telefoni: 041/27-64-62 i 041/27-39-10, Fax: 041/27-45-67

Glavni i odgovorni urednik: Salih Zvizdić

Uređivački odbor: Mirsad Bakšić, Ferhat Čančar, Zvonimir Komarica, Pavle Lugarić, Tahir Mujčić, Hrvoje Prčić, prof. dr. Dženana Efendić — Semiz, Mate Šarlija — Daidža, dr. Mirko Valentić i Sead Zubčević.

Grafički urednik: Zija Sulejmanpašić
Lektor: Branka Brkić
Tajnica redakcije: Mirjana Glavak

Tisak: Hrvatska tiskara d.o.o., Zagreb, Slavonska avenija 4 — Polumjesečnik »Domovina« oslobođen je osnovnog poreza na promet proizvoda i usluga na osnovu mišljenja Ministarstva prosvjete i kulture republike Hrvatske.

Godišnja pretplata: 108 DEM za Europu, 108 dolara USA za SAD i ostali svijet; polugodišnja: 54 DEM odnosno 54 dolara; tromjesečna: 27 DEM odnosno 27 dolara USA.

Cijenik oglasnog prostora: zadnja stranica 1/1 — 1000 DEM; unutarnje stranice: 1/1 800 DEM, 1/2 450 DEM; 1/4 — 250 DEM; 1/8 150 DEM; 1 cm stupca — 20 DEM. Narudžbe slati na Marketing »Domovine«, 41000 Zagreb, Meduljeva 13, telefoni: 041/27-64-62 i 041/27-39-10. Fax: 041/27-45-67.

HRVATI MUSLIMANSKE VJERE

Mirsad Bakšić, vojni tužitelj Operativne zone Zagreb, imao je zapaženo izlaganje na dvodnevnom savjetovanju u bivšem Ministarstvu obnove, koje je održano na temu »Duhovna obnova Hrvatske«. Njegov je prilog nosio naslov: »Uloga i mjesto Hrvata islamske vjeroispovijesti u duhovnoj obnovi života Hrvatske«. S obzirom na aktualnosti i intrigantnost teme, donosimo sažeto neke dijelove Bakšićeva izlaganja.

Vjera, privatno vlasništvo, obitelj i obrazovanje su, prema g. Bakšiću, četiri stupa svakoga društva, a velikosrpski agresori su se okomili na nesrpske narode rušeći im upravo te temelje identiteta, s ciljem da ih posrbe, zatvore ili proganjaju iz velikosrpskog »raja«. Lepeza tih kriminalnih postupaka kreće se od upornog ludačkog ponavljanja laži o »zločinačkoj genetskoj određenosti hrvatskog naroda«, do stupidne parole »o bratstvu i jedinstvu«.

Prema Hrvatima muslimanske vjeroispovijesti srbočetnička »terapija« bila je još okrutnija nego prema Hrvatima rimokatoličke vjeroispovijesti. Nakon pokolja tijekom rata 1941—1945. godine, kao i neposredno nakon njega, muslimanima Bosne i Hercegovine ponudeno je najprije da kao iskupljenje »grijeha« prihvate ili srpstvo, ili izgon na krajnju marginu društva. Kad su vidjeli da to neće dati željeni poslijedak, Srbi su ponudili »neopredjeljenost« i »jugoslavenstvo«, a kad je i to zakazalo, šezdesetih su godina izmislili »muslimanstvo kao narodnost«. To, da se vjera proglašava kao nacija, ne postoji nigdje drugdje na svijetu, a ovdje je trebalo poslužiti očajničkom, krajnjem, rezervnom, cilju velikosrpstva: »Neka se osjećaju čime god hoće, kad već nikako ne žele prihvatiti srpstvo — samo neka ne budu Hrvati!«

Muslimanski svijet Bosne i Hercegovine brzo je prozreo scenarij, režiju i kulise te velikosrpske igre i tome se dovijao na razne načine, ali i dosta učinkovito.

Usprkos snažnim pritiscima Srba da Hrvate islamskog vjerokazaka ili čak sve pripadnike

Gdje su korijeni kompromisa i otpora muslimana prema velikosrpskom planu kojim se žele udaljiti dva naroda istog korijenja, a različitih vjera?

islamskog vjerokazaka u Jugoslaviji »jugosla-veniziraju« (čitaj: srbiziraju) primjenom formule »neopredjeljen«, muslimani su uspjeli odgoditi provedbu tog paklenog plana i očuvati svoje nacionalno hrvatsko biće. Ne svi, i ne svuda, ali u tome su uspjeli svi oni koji znaju povijesnu genezu nastanka muslimana u Bosni i Hercegovini, koji znaju da se radi o dva naroda istog korijenja s dvije različite vjere.

Ponavljajući do iznemoglosti formulu »bratstva i jedinstva«, Srbi su donekle uvjerali dio muslimanskog pučanstva u svoju »dobronamjernost«, iako se zapravo radilo o razaranju tradicije i identiteta tog naroda. Sad se vidi kako su tu opsenu platili i plaćaju visokom cijenom Muslimani u kojima se obdržala zabluda o dobrim namjerama komunističke partije, Tita, te »bratstva i jedinstva« kao spasonosne formule opstanka.

Garašaninovi, Dražini, Slobini i Čosićeви sljedbenici upeli su sve snage, osobito u posljednjih dvije-tri godine, s ciljem da Hrvate-katolike i Hrvate-muslimane zavade, da zamute odnose i izazovu sukobe. Stoga u trku nastoje prilagoditi ciljeve i metode.

Postoje velikosrpske tendencije da izmišljenim islamskim fundamentalizmom plaše civilizirani svijet Zapada, želeći tako spriječiti zapadnu humanitarnu i drugu pomoć ovom geopolitičkom prostoru. U tome im, nažalost, idu na ruku pojedini islamski klerikalci s ovog područja.

Proglašavanje vjernika islamske vjeroispovijesti nacijom Muslimana (s velikim M) izaziva kod većine neinformiranih ljudi velike nedoumice, pa i sumnjičavost. Pakistanci, Tunžani, Marokanci, Alžirci, Egipćani, Libijci, Iranci, Iranci itd. sve su to narodi islamske vjeroispovijesti. Prema tome i po velikosrpskom kriteriju dijeljenja imena nacija, Muslimani bi bili nacija od sjevera Afrike do juga Azije. Tome bi se prvi usprotivili upravo spomenuti narodi, jer oni jasno luče naciju od vjere. Stoga je vrlo važno otkloniti zabunu i na našim meridijanima, a to je moguće samo odvajajući vjersko od nacionalnog.

Hrvat muslimanske vjeroispovijedi, jednako kao i Musliman, može biti vrlo dobar vjernik, klanjati, pohadati džamije, držati se vjerskih običaja. Nacionalna pripadnost je političkodruštvena kategorija, a vjera je osobna stvar pojedinca. Ima i takvih u svim nacijama i religijama, koji poistovjećuju vjeru i naciju, što je čista besmislica, jer bi po toj logici i Talijani morali biti Hrvati, budući da su katolici, odnosno Libijci bi morali biti Muslimani, jer su muslimanske vjere.

G. Mirsad Bakšić citira Oca Domovine, Antu Starčevića, koji je još u prošlom stoljeću svojim razmišljanjem utirao put izlaska iz te dileme naših dana:

»Što se tiče vjere, braćo, nije vjera ona koja ljude razlikuje, ali kad vjera postane sredstvo za političke ciljeve, onda je postala neprijatelj čovjeku. Dok je vjera sredstvo da čovjek, da ljudi, nađu svoje duševno zadovoljstvo i mir služeći Vječnom, dotle ona čovjeka oplemenjuje, dotle ona čovjeku daje životnu snagu i čini ga dobrim, boljim, i stvara mu uvjete za bolji i sretniji život i na ovoj zemlji. Ali kad vjera postaje politička organizacija, kad postaje sredstvo da se preko nje provodi politika, onda ona upropašćuje i unesrećuje one koji je slijede«.

Treba li tome nešto dodati? Ne, jer Otac Domovine rekao je sve u to malo riječi.

D. S.

»NEW YORK TIMES«:

Muslimanima poslati oružje?

Dužnosnici u američkim ministarstvima obrane i vanjskih poslova razmatraju ideju slanja Muslimanima u Bosni i Hercegovini, izvješćuje prošlog tjedna ugledni američki list, »New York Times«.

Toj odluci nisu, međutim, naklonjeni viši dužnosnici, a otežava je i činjenica da administracija Georgea Busha, koju od predsjedničkih izbora 3. studenoga ne dijeli dugo vremena, oklijeva učiniti značajniji zaokret u politici, kaže se u izvješću »New York Timesa«.

Vršitelj dužnosti državnog tajnika SAD, Lawrence Eagleburger i zapovjednik Glavnog stožera oružanih snaga, Colin Powell, protiv se ideji opskrbljivanja Muslimana oružjem, zbog bojazni da bi to moglo pogoršati borbe, piše u izvješću.

Američka je politika od sada izbjegavala vojnu intervenciju u BiH, iako je Washington dao do znanja da će pojačati akcije, bude li se kršila rezolucija Vijeća sigurnosti UN o zoni zabrane letenja.

Pisanje američkog lista postaje to aktualnije što, čini se, ni rezolucija Vijeća sigurnosti o zabrani letova srpskom ratnom zrakoplovstvu nad

Američki list tvrdi da ministarstva obrane i vanjskih poslova razmatraju ideju o slanju oružja u BiH, ali i podsjeća na protivljenje Eagleburgera i Powella, te oklijevanje Bushove administracije

Bosnom ne donosi ploda. Pritom nisu nimalo utješne riječi predstavnice za javnost zaštitnih snaga UN u Zagrebu, Shannon Boyde, koja kaže da UNPROFOR, osim u Sarajevu, nema promatrača raspoređenih po Bosni i Hercegovini, pa ni službenih izvješća o kršenju spomenute rezolucije.

D. Z.

KAKO AUTOMOBILOM IZ BiH U HRVATSKU

OSIGURAVATELJ »CROATIA« – JEDINA PUTOVNICA

Uskoro će se uvesti i
»zelene karte«

Jedina veza Bosne i Hercegovine sa svijetom, jedina zemlja spasa, jest Hrvatska. No, oni koji žele prijeći granicu automobilom nerijetko su začudeni kad im pogranično osoblje objasni da im auto treba specijalnu »putovnicu« – policu osiguranja izdanu u Hrvatskoj ili od priznatih osiguravatelja. Naime, Uredbom Ministarstva financija i MUP-a RH od sredine srpnja regulirano je pitanje obvezatnog osiguranja za vozila iz BiH. Svakome je jasno da osiguranje ZOLA Sarajevo, »Kopaonika«, »Dunava« nisu valjana, jer štete nikad neće biti naplaćene. Dakle, ne želi li vlasnik vozila iz BiH biti vraćen s graničnog prijelaza u Binjanima Donjim, mora imati važeću policu »Croatia osiguranja«, izdanu na području BiH.

Radoslav Bošnjak, direktor poslovnice »Croatia osiguranja« u Grudama i povjerenik Petar Pandžić, ovih su dana vrlo zaposleni dajući upute vlasnicima vozila. Vlasnik 90 posto dionica tvrtke »Croatia osiguranja dd.« u Mostaru je istoimena zagrebačka tvrtka koja jamči svjetsku razinu usluga i prijelaz svih granica Europe. »Croatia« je jedina važeća putovnica za bosanskohercegovačke automobile.

Istodobno, »Croatia« osigura-

nje na tome području ima još četiri poslovnice koje će obavljati sve potrebne poslove. Međutim, svi će problemi sa »zelenom kartom« biti riješeni primitkom Hrvatske, uz Sloveniju, u europski sustav »zelene karte«, 22. i 23. listopada u Londonu. Sve poslove oko »zelene karte« vodit će Hrvatski ured osiguranja, a vozači iz BiH morat će je kupiti na graničnim prijelazima i platiti osiguranje za određeno vrijeme kod osiguravajućih tvrtki u Hrvatskoj. Inozemna osiguravajuća društva i dosad su vozačima iz Slovenije i Hrvatske priznavali »zelenu kartu«, iako na njoj stoji otisnuto ime nepostojeće Jugoslavije. U dosadašnjim razgovorima oko primanja dviju država u europski sustav »zelene karte«, kao uvjet se tražilo da samo one plate dvadesetak milijuna dolara dugova bivše Jugoslavije, kao i članarinu, ali će, kako saznajemo, i to biti riješeno.

Konačno, bitnih novosti nema. Hrvatska će kao članica europskog sustava preuzeti odgovornost na svojem teritoriju, pa je razumljivo da će vozači iz drugih zemalja morati imati »zelenu kartu«, ali i osiguranje iz kojega će moći biti naplaćena moguća šteta.

B.D. i H.P.

Privremeni ured Republike Bosne i Hercegovine u Zagrebu

NEŠTO KAO AMBASADA

Mukotržno, ali uspješno rađanje bosanskohercegovačke ambasade u Zagrebu. U studenom bi trebalo početi izdavanje putovnica s ljljanima. »Karitas« i »Merhamet« će za bosanskohercegovačke prognanike još dugo biti najvažnija adresa u Zagrebu

Privremeni ured Republike Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj nalazi se u Zagrebu, Savska cesta 41/XI (tel. 511-116), i smješten je u poznatom nebotičaru »Zagrepcanka«. To je osebujna institucija u glavnome gradu Hrvatske. Najjednostavnije bi bilo reći da je to bosanskohercegovačka ambasada, ali nimalo slučajno Ured se tako ne zove, bar zasad, i još neko vrijeme. Mogao bi se nazvati ambasadam utoliko što za potrebe najmlađe i ujedno susjedne nam i prijateljske države, obavlja diplomatsko-konzularne poslove, ali ambasada ipak nije, već i zato što ova institucija mnogostruko više znači i radi u ovim tragičnim vremenima, nego što bi to bilo u zadatku klasične ambasade.

Susret s drom Tankovićem

Što otprije, što od početka ratnog orkana, u Hrvatsku se sliilo blizu 600.000 građana Bosne i Hercegovine. To znači blizu 15 posto državljana BiH nalazi se u Hrvatskoj. Najčešće bez ičega, a to opet znači da su, sa svim svojim životnim potrebama i ratnim frustracijama razapeti između upravne strukture zemlje domaćina i, eto, bosanskohercegovačkih vlasti u nastajanju. Koordiniranje zadatka i poslova unutar ovakvog mnoštva uzavrelih ljudskih sudbina bilo bi pretežak zadatak čak i za nekakvo golemo ministarstvo, a kamoli za jedan ovakav ured, koji se, donalazi smo, i materijalno leluja u svom postojanju na tankom, ali usrdnom, plamičku donacija dobronamjernih i bogatih Bošnjaka iz svijeta i odavde. Inače, deseci i stotine tisuća Bošnjaka, u sve većim valovima nadiru na pragove ove kuće u Zagrebu.

Obratili smo se stoga docentu dr. Šemsudin Tankoviću, sveučilišnom nastavniku na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, koji je odlukom Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine imenovan kao građanin grada Zagreba, direktorom Ureda. Nešto kao pravi ambasador BiH u Hrvatskoj! Zamolili smo ga da za čitatelje »Domovine« objasni djelatnost Privremenog ureda, napose u dijelu važnom za tisuće prognanika i izbjeglica u Republici Hrvatskoj.

U utemeljiteljskom aktu piše: »Privremeni ured će obavljati diplomatsko-konzularne poslove i štiti interese Republike Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj, u skladu s međunarodnim konvencijama. Privremeni ured će posebno voditi brigu o izbjeglicama s ratom zahvaćenih područja Bosne i Hercegovine, humanitarnoj pomoći i ekonomskim interesima Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj... do uspostavljanja odnosa na razini ambasada«.

Očito, poslova mnogo, a mnogo čega je još nedefinirano između dvije države.

Što to konkretno znači za izbjeglice? U sadašnjosti, to je mravinjak na 175 četvornih metara u »Zagrepcanki« gdje se prepleću diplomatski, konzularni i humanitarni poslovi u složen komplet. U skoroj budućnosti profunkcionirat će u Zagrebu i Direkcija za raseljene osobe i izbjeglice iz BiH. Na čelu joj je gđa Amela Softić, koja je već stigla u Zagreb, te radi na formiranju Direkcije i njenog Povjereništva u Zagrebu, koje će voditi već imenovani g. Ismet Grbo. Prostor za to Povjereništvo tek treba zakupiti u Zagrebu. Bit će to optimalno objedinjenje organizacije i provedbe humanitarne pomoći, kao i svih drugih potreba izbjeglica iz BiH, sve do angažiranja odgovarajućih duhovnika, koji će komunicirati sa svojim vjernicima. Katolički dužnosnik već je imenovan, a uskoro će i muslimanski.

Putovnice i BiH – konzulati

Privremeni ured ima još dvije lokacije u Zagrebu. U hotelu »Panorama« djeluje filijala ovog ureda, u kome se radi sa strankama, u najširem smislu riječi na rješavanju njihovih građanskih poslova. A u Radničkoj cesti 228 nalazi se privremeno sjedište Vojnog sektora privremenog ureda, koje će uskoro preseliti u Koturašku ulicu.

I tako, sve je u kretanju i nastajanju, a pred Uredom su tisuće pitanja nestrpljivih BiH na privremenom boravku u Hrvatskoj. Na mnoga pitanja ured nema odgovora. U nevolji izbjeglice samo ih posredno mogu radovati takve vijesti, kao što je ona da će već početkom studenoga u Zagrebu moći napokon dobiti svoje bosanske putovnice, koje su već izašle iz tiskare. Ili, vijest da će se nakon uspostave ambasade BiH u Zagrebu uspostaviti i konzulati u svim velikim gradovima Hrvatske. (»Jer, odnos sa Hrvatskom – kaže g. Tanković – važniji je za BiH od sviju odnosa sa drugim državama.«)

U ovom sutonu optimizma završimo ovaj izvještaj s još jednom optimističkom vizijom: BiH će u Zagrebu posjedovati vlastitu zgradu ambasade, koju će sagraditi ili kupiti već sagrađenu. Čim to financijski bude moguće. A bit će!

Boris Hutinec
DOMOVINA – 19

Zbog opasnosti rata, često su tjelesna i duševna iskušenja na granici izdržljivosti. Da bi se održala borbena spremnost u takvim izuzetnim naporima, potreban je odmor, predah, opuštanje, jednako kao i oprema, streljivo i hrana. Spoznali su to i pravodobno reagirali zagrebački kazališni djelatnici i nedugo poslije izbivanja rata, organizirali »Ad Hoc« ratno kazalište. Pokretač te zamisli bio je **Tahir Mujičić**, pisac i svestrani kazališni djelatnik, četrdesetpetogodišnji Zagrepčanin podrijetlom iz Bosne, autor dvadesetšest na sceni izvedenih kazališnih djela, redatelj, scenograf i kostimograf. Najveću suradnju u toj zamisli pružili su mu dr. Boris Senker, teatrolog i pisac, te **Željko Senečić**, renomirani slikar i scenograf.

Okupirali su glumce, zabavljače, likovnjake i glazbenike, predstavnike različitih glumačkih udruga, sa željom da angažiranim kraćim scenskim komadima i monodramama, uz glazbu i zabavu, razvedre borce, ranjenike i prognanike na drugoj liniji bojišta.

— Ponekad su rafali i granate proljetali pored nas, bilo je opasno, ali bili smo sretni kada smo zadovoljili publiku kojoj smo namijenili predstave. Program je bio stvoren za njih — objašnjava Tahir Mujičić.

Glavna lica malih monodrama bili su hrvatski vojnici iz različitih krajeva Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Upravo time što smo sadržajem obuhvatili i hercegobosanske ljude, čini se kao da smo naslutili i prerekli ratna događanja koja su kasnije započela na tome prostoru. Haso, Ante, Fata, Mara bili su likovi naših predstava, u kojima su se prepoznali Bosanci i Hercegovci u tadašnjoj Hrvatskoj vojsci. Time smo u »Ad Hocu« ponosni, jer su se u našoj vojsci, uz Hrvate iz Hrvatske, borili i Hrvati obiju vjera iz Bosne i Hercego-

UMJETNOST ISPOD GRANATA

Zagrebački kazališni djelatnici s ratnim kazalištem »Ad Hoc« obišli hrvatska ratišta, a sad se spremaju na ratište Bosne i Hercegovine

Glumci ratnog kazališta »Ad Hoc«. Prvi slijeva Tahir Mujičić

vine, pa i ostali — govori Mujičić.

Uz moralnu podršku hrvatskim braniteljima, ova je kazališna skupina izvršila zapaženi medijski prodor u svijet, dokazujući da kultura živi i na samoj bojišnici ratom zahvaćene Hrvatske. Britanska televizija BBC posvetila je »Ad Hocu« emisiju,

a isto su učinile njemačka ZDF i kanadska nacionalna televizija. U inozemnom tisku vrlo je zapažena bila reportaža o hrvatskom ratnom kazalištu »Ad Hoc« u brazilskom dnevniku »Mundo«.

— Ponajviše nas raduje da je naš primjer, kao i neki moji razgovori, bio poticaj da se i u Bosni i Hercegovini osnuje kazali-

šte slične namjene — ističe Mujičić.

Tako je u Širokom Brijegu osnovano hercegobosansko ratno kazalište, koje su pokrenuli skladatelj i glazbenik **Ranko Boban**, i književnik i glumac **Rusmir Agačević**. I oni su se priključili skupini bosanskohercegovačkih umjetnika koji se svojom smjelošću, ljudskošću i rodoljubljem suprotstavljaju srbočetničkom osvajačkom ratu. Među njima se posebno ističu književnik **Darko Lukić**, pjevači i skladatelji **Kemal Monteno** i **Davorin Popović**, glumac **Nermin Zuljić**, kao i proslavljeni slikar **Mersad Berber**, koji se u tom cilju angažirao u Sarajevu prije nego je došao u Zagreb da bi dovršio scenografiju Gundulićeva »Osmana«.

— Velika mi je želja pomoći da se podigne iz pepela Mostarsko narodno kazalište, da se obnove sarajevska kazališta, pa da počne s radom kazalište u Zenici, zatim razoreno brčansko kazalište, kao i tešanjsko kazalište — kaže Mujičić, uz napomenu da je kazalište u Tešnju, gradiću iz kojeg je i njegov otac, bilo prvo službeno kazalište u Bosni i Hercegovini, u kome je dugo djelovala amaterska družina.

Naš sugovornik, svestrani kazališni djelatnik, trenutno traži producenta da bi na scenu postavio dramski tekst Darka Lukića »San o Sarajevu«. U predstavi želi angažirati glumce podrijetlom iz Bosne i Hercegovine: **Mustafu Nadarevića**, **Krunoslava Šarića**, **Izeta Hajdarhodžića**, **Hasiju Borić** i druge. Bio je to dostojni hommage postojbini njegovih predaka. Nadajmo se da će se ta vrijedna zamisao ostvariti, a činjenica da inicijativa potječe iz Hrvatske, ukazuje na bliskost dvaju naroda i bogatstvo u prožimanju kultura na prostorima Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Pavle Lugarić

Karadžićeve priče o »srpskim zrakoplovima«

ĐENERALI PROTIV »VOJVODE« SA PALA

Voda bosanskih Srba, Radovan Karadžić, koga nesrbi u BiH zovu »krvavi«, ponudio je »kompromis«, prema kojemu bi Srbi sami prestali s letovima ratnih aviona u zračnom prostoru BiH, uz uvjet da Muslimani »prestanu s ofenzivom na srpske položaje«. Ali, komandant ratnog zrakoplovstva u Mladićevoj »srpskoj vojsci BiH«, general-major, **Živomir Ninković**, nije time zadovoljan, pa je izjavio banjalučkom »Glasu srpskom«: »Eventualna suglasnost za obustavu letova bila bi ravna

veleizdaji, kapitulaciji. Nitko nema pravo, pa ni sam Karadžić, da potpiše kapitulaciju zemlje. To što Bush izjavljuje, nimalo me ne uzbuđuje, jer svaka zemlja koja vodi obrambeni rat, a naša ga zemlja vodi, ima pravo na upotrebu svih raspoloživih sredstava, pa i avijacije«.

Slično nešto u izjavi za »Borbu« rekao je i Ninkovićev zamjenik, pukovnik **Božo Novak**, poručujući američkom predsjedniku da »drži krvavi adut u rukama, kada se zbog izbora

miješa u ovaj rat. Mnogi bi da budu pametni, pa i slovenski premijer Drnovšek, koji se zalaže za intervenciju. Ako je već tako, neka pošalje svoje trupe ovamo«, izjavio je Novak, koji se poput svih ostalih »srpskih pravednika« ne želi odreći »dvadeset aviona« tipa »jastreb« i »orao« (to je njihova brojka, jer zrakoplova ima više), kojima »srpski junaci«, naočigled cijeloga svijeta već mjesecima nemilice bombardiraju, razaraju i ubijaju sve po Bosni.

(I. B.)

POBJEDA KAO PORAZ

Pad Bosanskog Broda odjeknuo je širom Europe, a najviše u ratom zahvaćenim i okupiranim područjima Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Tim povodom u svijetu i u nas krenule su glasine o mijenjanju Prevlake za Bosanski Brod i spašavanju Slavenskog Broda, o izdajničkom ponašanju i sl. Postavlja se pitanje: što uopće znači pad Broda za Bosansku Posavinu?

Besmislica je spominjati neku trgovinu Hrvata s Bosanskim Brodom za Prevlaku i vezivat uz to prestanak razaranja Slavenskog Broda. O Prevlaci su već podavno postignuti dogovori i dobivene garancije od međunarodnih faktora, i tu se nije imalo što pogadati. Slavnski Brod je već tako porušen da se malo što ima spriječiti za rušenje, a već i vrapci znaju da sa Srbima dogovora nema. Tim je besmislenije optuživati Hrvatsku da je ostavila Bosnu na cjedilu, jer su padom Bosanskog Broda direktno ugroženi upravo Hrvati i Hrvatska. Naime, srpske snage dosad angažirane u Posavini, sad se mogu jače okomiti na ostale dijelove Posavine, pa Herceg-Bosnu, središnju Bosnu, na područje oko Drine, a posebice između Mostara i Dubrovnika. Utvrđivanjem srpskog koridora prema Kninu, Hrvatska će mnogo teže vratiti okupirane teritorije. Dakako, cijela Hrvatska Posavina sada je na udaru dalekometnog srpskog topništva.

ADUT ZA KONAČNE PREGOVORE

Srbi su u Bosansku Posavinu još prije mjesec dana doveli značajne svježe postrojbe i teško naoružanje. Izvršili su strahovitu psihološku pripremu ljudstva, govoreći im o navodnim zlodjelima mudžahedina i borbi tipa »ili ćemo mi njih ili oni nas«, odnosno o svjetskoj uroti protiv Srba, koju treba preduhitriti. Ra-

Osvajanjem Bosanskog Broda agresor je postigao stannovit strateški cilj, ali uz velike gubitke. Sada širi glasine o trampu B. Broda za Prevlaku i slično, sa ciljem da unese razdor između hrvatskih i muslimanskih branitelja Bosanske Posavine

čunajući da Amerikanci i Zapad neće ništa poduzimati prije izbora, srpski generalštab u Beogradu na čelu s generalom Panićem, te s Mladićem i Karadžićem kao izvršiocima, izradio je plan osvajanja Broda, Jajca, Gradačca, Gorazda i drugih mjesta u kojima su Srbi inače manjinski dio. Time bi se dobili jaki strateški aduti za konačne pregovore, koji će neminovno doći, odnosno, mirno bi se prezimilo i pripremlilo za proljetnu ofenzivu.

Tako je na Bosanski Brod krenulo 30.000 ljudi, 150 tenkova, 200 oklopnih vozila, 400 topova i haubica, mnoštvo višecijevnih raketnih bacača, uz zračnu potporu. Napadale su Mladićeve horde, »Beli orlovi«, »Srpski sokolovi«, »Mladi Ravnogorci«, »Crvene beretke«, »šešeljci«, komunisti, »Garavi sokak«, samostalni četnici, i mnogi drugi koljači. Takvu snagu nije bilo moguće zaustaviti bez zračne podrške i snažne artiljerije, te velikog broja boraca.

Bez obzira na snažnu motiviranost muslimanskih i hrvatskih vojnika da se odupru agresorima, samo pješaštvo, oboružano uglavnom lakim naoružanjem, nije moglo održati položaj. Hrvatska ograničena embargom nabave oružja nije mogla pružiti jedino efikasnu

zračno-oklopnu podršku, jer je ni sama ne posjeduje. U ovakvoj konstelaciji svjetskih odnosa, Hrvatska još nema prave obrane protiv tehnički obilato nadmoćnog napadača.

Četnici neće do kraja srušiti Bosanski Brod, jer im treba za prezimljavanje i jer će im biti važna utvrda za napade na Hrvatsku (sada pod udar srpskog topništva iz Bosne dolaze i Slavnski Brod, Požega, Orahovića, Durdenovac, Našice, Đakovo, Vrpolje i Županja), odnosno za obranu od eventualnog pokušaja Hrvatske da napravi protunapad s mostobranom preko Save.

POTEZ OČAJNIKA

U ovoj četničkoj ofanzivi osvojeni su Derventa, Modriča, Odžak, Bosanski Samac i Bosanski Brod, mjesta gdje hrvatski i muslimanski narod čine većinu, i tu Srbi nemaju koga »oslobadati«. Radi se o čistom genocidnom osvajanju teritorija. No, u Bosanskoj Posavini postoje još dosta mjesta koja se drže i odolijevaju jakim pritiscima, a bit će jezgra oslobođenog teritorija.

Usprkos golemim žrtvama četnika u borbi da zadrže koridor uskoro se na drugim mjestima mogu očekivati i novi uspjesi branitelja na tom planu. Zbog toga je cijena u životima i tehnici, koju je agresor platio za osvajanje Bosanskog Broda, praktički njegov poraz. U tom smislu on pokušava nešto dodatno iskoristiti, šireći alarmantne vijesti o nekakvoj trgovini i izdaji, o nepostojećim sukobima. No, tu je bitku već izgubio, jer je očito što želi i zašto to želi. Cijena kojom je srpski agresor platio osvajanje Bosanskog Broda vrlo je visoka, pa cijeli taj pothvat manje je nalik pobjedi, a više potezu očajnika, koji je želio da Pirovom pobjedom sakrije neminovan poraz u Bosni i Hercegovini.

STJEPAN HORVAT

Požutjele fotografije govore

Za odjeljak u »Domovini«
Požutjele fotografije govore

Potaknut činjenicom da je objavljena fotografija o »Opoziciji iz 1935.« načinjena pred Hrvatskim domom u Banjoj Luci, pa vam zato posuđujem fotografiju moga djeda: »Začetnici gradnje Hrvatskog doma u Banjoj Luci«. Ova dvadeset tri domoljubna i ugledna muža Banje Luke darovali su začetnički prilog za kupovinu zemljišta i obvezali se da će u svojim sredinama organizirati dobrovoljne priloge za gradnju doma. Nastojale obnoviti dokaze o »donjim krajevima«
Hrvoja Hrvatinića i Jajačke banovine.

Među onima koji sjede, živa su sjećanja na arhitekta Turinu, Antu Jovića, ing. Viličića i Stjepana Komaricu. Stoje: Josip Smok, Jure Simeon, Berković, Marijan Pašalić, Viktor Gutić, Naglič, Božidar Jović, Pero Balvanović, Mirko Jović i Ivo Ivekić. Ostali su nepoznati...

Hrvatski dom u Banjoj Luci

Spomenuta je informacija o povijesti kulturne akcije u Banjoj Luci. U ovo pakleno, olovno, sumorno vrijeme ne bih opterećivao vaš list da je s tim domom, kao s mnogim sličnim zgradama diljem Evrope, bilo sve normalno. Da, bilo je, ali do 6. siječ-

nja 1929. Tada je monarh Aleksandar uveo »vojnofašističku diktaturu«.

Hrvatski dom, kao stjecište, skrovište i podstrek hrvatskih društava »Nada«, »Napredak« i »Radiša« bijaše odlukom policije nasilno zatvoren —

zapečaćen. Ostao je tako »zakantčen« punih pet godina — do atentata na kralja Aleksandra, 9. listopada 1934, i sloma srbijanskog totalitarničkog režima...

Slično, ali po materijalnim posljedicama još teže stanje Hrvatski dom je zadesilo 1945. uvođenjem »vojnokomunističke diktature« u FNRJ. Tada je Hrvatski dom »oslobodila« JNA i uselila se u nj. Postao je »Dom JNA«. Kad se pokazao nedovoljno komforan, predan je gradu, i tada postaje dječja ustanova. I, konačno, nakon izbora i referenduma u BiH 1990, kada je ostatak hrvatskih intelektualaca prikupio autentičnu dokumentaciju o Zemljišnim parcelama i gradnji svog doma, banjalučka vlast je kao odgovor na »dokazni materijal« o vlasništvu odlučila da bivši Hrvatski dom pokloni banjalučkoj policiji. Aferim! Rekoše u Banjoj Luci.

Zvonimir Komarica,
Zagreb

Tjedan solidarnosti

»Tjedan bosanske kraljice Katarine Kotromanić — Tjedan solidarnosti Zagreba i Hrvatske s patnjama Bosne« organizira u Zagrebu od 19. do 25. listopada don Anto Baković. To su dani uoči blagdana bosanske kraljice Katarine Kotromanić, koji se u svim hrvatskim katoličkim kalendarima slavi 25. listopada.

Svaki dan od 19. do 24. listopada s početkom u 17 sati u Velikoj kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma nastupit će poznati hrvatski i bosanskohercegovački umjetnici i znanstvenici. Uz pjesnički i glazbeni program svaki je dan u Tjednu posvećen i određenoj temi o kojoj će govoriti poznati znanstveni, javni i kulturni djelatnici.

Tema prvoga dana je »Život i doba bl. Katarine Kotromanić-Kosače«, drugoga »Bosna u vrijeme Katarine Kotromanić«, trećega »Srednjovjekovna Bosna«, četvrtoga »Stradanja Hrvata u Bosni u ovom stoljeću«, petoga »Progonstva, ubijanja i etnička 'čišćenja' Hrvata u ovom ratu — 1992.«, te šestog dana »Velikorspska rušenja katoličkih crkava i džamija u ovom ratu — 1992.«.

Zadnji dan Tjedna, 25. listopada, na blagdan bl. Katarine Kotromanić u Crkvi sv. Križa u zagrebačkom naselju Siget bit će služena misa, a početak će prosvjedom više uglednih sudionika Tjedna protiv velikorspskog genocida u Bosni pod nazivom »Zaštjetli svijete, ti si kriv«. Nakon koncelebrirane mise sarajevskog nadbiskupa msgr. Vinka Puljića i prognanih svećenika iz BiH bit će izveden i završni glazbeni program »Bosna pjeva plačuci«.

Pismo majci Hadžeri u Ključ

Draga moja Majko,

pišem Ti ovo pismo, preko tužnog svijeta, ne znajući da li si živa, i molim svoje uvažene beogradske kolege pisce da mi iznađu puta do Tebe doći, da kažu svome narodu da me propusti do roditeljke moje, do jedine domovine Tvoga očajnog i nemoćnoga sina. Ma što bilo s Tobom, braćom i sestrama, ma što bilo s mojima, grdna rano, Bošnjacima, ja ne mogu drukčiji biti od tvoga odgoja.

Ja još imam snage vjerovati u Boga i ljude, jer ako je Bog jedan, i svaki je čovjek meni jedan; bio on katolik, musliman, pravoslavac, bio on Židov, pripadnik afričkih plemena, budist, Indijanac, svaki je čovjek meni svetinja.

Ja vjerujem da će me razumjeti svi oni koje je Majka rodila, ja vjerujem da će sve šarene vojske odložiti oružje da sin Tvoji do Tebe dođe.

Dat ću im sve svoje pjesme za jednu Tvoju živu riječ, dat ću im našu kuću ako im je ona cilj, i baštu koja nas je othranila i jabuku čupu čijem sam se cvijetu i u snu radovao, i Enverov klavir, i ona dva bora, koja je brat Hussein posadio kad su mi se sinovi Mak i Srđ rodili, razmijenit ću i sebe za vas ako ste u logoru, samo da Tebe i braću i sestre moju Vahidu ukracam na ovu Nojevu lađu Zemlje Hrvatske, čiju svaku stopu i ruku ispruženu nevoljnicima moje Herceg-Bosne, blagoslivam i ljubim, jer pakao je Eden za ono što vi prolazite.

Gospode, kako si to uredio da dobri ljudi, u zla vremena, još boljim postaju.

Do suza me dira dobrota Carigrada, dobrota Bonna, Beča, Ljubljane, Pariza, ali Sarajevo naše samo jedan Vukovar razumjeti može.

Volio bih da ova dobrota svijeta konačno krene i iz Beograda, i da moje srpske kolege pisci, što srce bi svjetlosti i oči naroda trebali biti, omogućće jednom očajniku pronaći puta do svoje Majke.

U vjeri i nadu u ljude

vaš
Enes Kišević

Zagreb, lipanj 1992.
22 — DOMOVINA

U posjetu specijaliziranoj instituciji

LIJEKOVI ZA BIH

Od kolovoza prošle godine radi u Zagrebu specijalizirana institucija u koju uz cijelog svijeta stižu lijekovi i sanitetski materijal za ranjenike i ratom ugroženi narod BiH i Hrvatske

Prve pahulje snijega zabijele su ovih dana bosanskohercegovačka brda, nagovještavajući ostru zimu. Pokrivači će jedini grijati BiH, jer ugljena, nafte i struje nema. A najviše brine što je sve više gladnih, ranjenih i bolesnih. Oči nade uprte su u Hrvatsku. I sama zahvaćena ratnim nevoljama, Hrvatska je od početka srpske agresije na BiH, a i sada, pružala i pruža izdašnu pomoć bosanskohercegovačkom narodu. Na koji se način u tom kontekstu pomoći prikupljaju i distribuiraju lijekovi i sanitetski materijal za BiH, doznali smo u Zavodu za zaštitu zdravlja grada Zagreba.

Centar za prikupljanje i raspodjelu lijekova i sanitetskog materijala pri Ministarstvu zdravstva Republike Hrvatske počeo je radom u kolovozu prošle godine. Nalazi se na Zagrebačkom velesajmu, paviljonu 18, telefon 523-074. Aktivnost Centra se od početka rata povećala, a sa izbijanjem rata u BiH proširila i na teritorij te republike.

Lijekovi iz svijeta

U Centar lijekovi stižu iz cijelog svijeta, ali posebice treba istaći veliku pomoć Njemačke i Austrije, koje su dosad darovale najveću količinu lijekova i sanitetskog materijala. Naši ljudi zaposleni u inozemstvu, a najviše ih je u tim zemljama, pokazali su veliku humanost i suosjećanje za stradanja svog naroda poklanjajući, uz ostalo Centru velike količine lijekova. Čest je primjer donacija kompletnih sanitetskih vozila s operacijskim instrumentima. I velike farmaceutske kuće »Pliva«, »Krka«, »Lek«, darovale su lijekove za zimu i tako pomogle narodu BiH.

Lijekovi se iz Centra izdaju na osnovu zahtjeva zdravstvene organizacije, koji potpisuje ovlaštena osoba. Osim u zdravstvene ustanove, lijekovi se u BiH šalju u vojne stožere, krizne štabove, »Caritas«, »Merhamet«, zavičajne klubove, župne urede, HDZ BiH, općine. Lijekovi su odlazili u gotovo sve krajeve BiH, a ovih dana kreće i konvoj za Bihać, jedino mjesto u koje

ovaj centar nije dosad uspio poslati lijekove.

Najveći problem je transport, jer je situacija u BiH, u tom pogledu, veoma teška. Konvoji se nekad ne uspiju probiti do naznačenog mjesta, iako je hrabrost vozača i pratilaca konvoja velika, jer su uvjeti u kojima obavljaju svoju humanu dužnost zaista teški. Ima slučajeva da liječnici nekih bolnica iz BiH osobno dođu po lijekove i sanitetski materijal u Centar, koji veoma cijeni takve primjere i pokušava im pomoći koliko može.

Pomoć naših ljudi

U početku rata asortiman lijekova bio je zadovoljavajući, ali budući da su potrebe sve veće, sada u skladištu nedostaje nekih lijekova i sanitetskog materijala. Najviše se traže anestetici, sanitetski materijal (prvi zavoj, grudni zavoj, zavoj za opekline, sterilne rukavice, šprice), te mnogi kirurški instrumenti. Ortopedska pomagala šalju se u BiH iz Zavoda za ortopediju, a Zavod za transfuziju i Zavod za dijabetis brinu se za potrebne količine krvne plazme, krvnih derivata i inzulina za BiH.

Za zimu su nabavljene veće količine antibiotika, lijekova za prehladu, sirupa za djecu kao i vitaminskih preparata. Centar će za BiH otpremiti i veće količine dječje hrane, te bolničkih kreveta i toplih deka, kako bi se što više pomoglo ugroženom narodu BiH u predstojećoj zimi.

Za lijekove i sanitetski materijal koji su putem ovog centra distribuirani diljem Hrvatske i BiH dosad je potrošeno 50 milijuna DEM, a polovicu te svote prikupili su naši iseljenici i iseljenički klubovi u inozemstvu.

— Želimo dati sve u okviru naših mogućnosti i dijeliti sudbinu naroda, ukratko pokušavam pomoći koliko se više može — rekao nam je na kraju razgovora prim. dr. Marijan Štrifof, rukovoditelj u Centru za prikupljanje i raspodjelu lijekova i sanitetskog materijala u Zagrebu, jedinstvene institucije koja život znači za mnoge napaćene stanovnike BiH.

I. J.

PEKMEZ OD ŠLJIVA I BESTILJ

U visinskim krajevima Bosne još ima šljiva, pa ćemo, one koji to nisu učinili, podsjetiti kako se u ratnim uvjetima, s malo šećera ili bez njega, može prirediti pekmez od šljiva i bestilj

PEKMEZ je stari način pripreme voća. Karakteristika mu je što se voću dodaje manja količina šećera, a kuhanjem se dobiva gusta masa s manjim sadržajem vode. Priprema se tako da se voće samelje ili gnječi, a potom se dobivena masa određeno vrijeme kuha, dok se ne počne zgušnjavati kad se do-

daje šećer. Kuhanje se nastavlja dok se pekmez potpuno ne zgusne, tako da se pri miješanju vidi dno posude.

U BiH postoji tradicija pripremanja pekmeza od šljiva bez šećera, poznatog pod imenom »bestilj«. Priprema se na isti način kao i pekmez, ali bez dodavanja šećera.

Da bi se dobio pekmez od šljiva, voće treba oprati, izvaditi koštice i kuhati u odgovarajućoj posudi. Ako se radi o malim količinama šljiva, tada se priprema u loncu, a za veće količine, koristi se bakreni kotao, koji se zagrijava na otvorenoj vatri. Pekmez se kuha uz neprekidno miješanje. Kuhanje se vrši sve dok se ne postigne odgovarajuća gustoća, a što se vidi po »otkidanju« komada pekmeza s

drvene žlice ili komada drveta s kojim se smjesa miješa. Šljive se mogu pripremiti i tako da se pretihodno samelju u stroju za mljevenje mesa, a zatim kuhaju, jer se tim postupkom skraćuje potrebno vrijeme i postiže ušteda u energiji.

Nakon završenog kuhanja, pekmez se ohladi pod prirodnim uvjetima, a zatim se sipa u staklenke i pokriva celofanskim papirom, koji se špagom čvrsto veže, ili se zatvara limenim poklopcem, kako bi se onemogućio kontakt sa zrakom koji sadrži mikroorganizme, uzročnike infekcije.

Na isti način, ali bez šećera, priprema se bestilj, koji se u odgovarajućim uvjetima može dugo čuvati.

Dr. Mahmut Semiz

BILJE ZA ČAJEVE

Bazga i kopriava

Jesen je razdoblje sakupljanja ljekovitog bilja za kućanstva i za prodaju. Sve više dolazimo u situaciju kada moramo dobro razmisliti što ćemo, gdje i kako kupiti. To se može odnositi i na razne ljekovite biljke (čajeve), koje su svuda oko nas.

U ovo doba godine beru se plodovi BAZGE (s peteljka), a poslije se suše na suncu ili iznad pećnice. Plodovi se čuvaju u papirnatim vrećicama. Od četiri kilograma sirovih dobijemo jedan kilogram suhih plodova. Plodovi se upotrebljavaju za čajeve, a služi kao sredstvo za čišćenje, mokrenje.

KORDEN KOPRIVE može se vaditi sve do kraja jeseni. Poslije vadenja valja ga oprati i osušiti. Osušeni korijen pakira se u jutene vreće. Od tri kilograma sirovog korijena dobijemo jedan kilogram suhog. Kopriva ima široku upotrebu kao lijek. Čaj od koprive koristi se za jačanje organizma, protiv malokrvnosti, a list i stablo koprive može se koristiti kao hrana.

Opasnosti od zaraznih bolesti

Savjeti liječnika

Rasplamsavanje ratnih sukoba traži od stanovnika ugroženih područja drukčiji način organizacije života, prije svega zbog dugog boravka u zatvorenim prostorima, pomanjkanja vode i hrane, nedostatka električne energije, nemogućnosti odvoza smeća, loših uvjeta za pripremanje hrane itd. Naime, sve to pogoduje izbijanju i širenju zaraznih bolesti.

S obzirom na jesen i zimu koja dolazi, posebnu pažnju treba obratiti na akutne crijevne zarazne bolesti, kao što su trbušni tifus, paratifusi, bacilarna dizenterija, zatim na zaraznu žuticu, gripu, respiratorne katare, bakterijske upale pluća, te na pjegavi tifus.

Bolesti »prljavih ruku«

Prva grupa bolesti (tifus, paratifusi, bacilarna dizenterija, zarazna žutica), šire se hranom, vodom i neposrednim kontaktom između bolesnika i zdrave osobe. Ulazna vrata infekcije su usta. Zbog toga je potreban najveći oprez prilikom pripreme i distribucije hrane i vode. Budući su to bolesti »prljavih ruku«, nužno je često pranje ruku. Vodu je potrebno prokuhati, ili dezinficirati pomoću tableta, a nužno je izbjegavati sirove namirnice životinjskog podrijetla, jaja, mlijeko, mesne prerađevine.

Znakovi ovih bolesti su, osim općih, kao što su slabost, glavobolja, povišena temperatura, još i tegobe probavnog trakta, što se javlja kao proljev (kod dizenterije s primjesom krvi) te povraćanje i grčevi. Liječenje je simptomatsko, što znači da treba nadoknaditi izgubljeni tekućinu čestim uzimanjem malih količina nezaslađenog čaja (najbolje žli-

Zarazne bolesti nisu stvar pojedinca, nego šire okoline, pa treba poduzeti sve da do njihove pojave ne dođe

čicu po žličicu), zatim dijetalnom prehranom uzimanjem prežgane juhe, ili rižine sluzi, uz postupno dodavanje dvopeka, meko kuhanih jaja, dinstane riže, tjestenine.

Trbušni tifus, za razliku od dizenterije i crijevnih toksinfekcija, ima polagani tijek. Manifestira se u prvom tjednu kao slabost, uz glavobolje i bolove u različitim dijelovima tijela, zatim zimicom, nesanicom, gubitkom teka, krvarenjem iz nosa, a tek se u drugom tjednu javljaju proljevi, osip na koži, pomućenje svijesti. Tu je, osim nadoknade tekućine i dijetetskih mjera, nužna i terapija Kloramfenikolom ili Ampisilinom (Penbritin) u trajanju od najmanje dva tjedna. Dakako, sve oboljele je potrebno izolirati.

Na zaraznu žuticu upozoravaju dva karakteristična znaka: taman urin i svjetlija stolica. S obzirom da je virus uzročnik, liječenje se sastoji od mirovanja u krevetu i stroge dijeta, uz izbjegavanje masti, jakih začina i hrane koja opterećuje jetru, posebno alkohola.

Pjegavi tifus i uši

Pjegavac prenosi prtena uš, koja živi samo na čovjeku i to uglavnom na unutarnjem rublju, gdje se zadržava uglavnom uz šavove. Ta uš ne zalazi u kosu, a od uši u kosi razlikuje se bojom i izgledom. Bolest je karakterizirana naglim početkom, s visokom temperaturom i jakim glavoboljom, s mrljastim osipom po cijelom tijelu, te različitim psihomotornim simptomima, koji variraju od tuposti i kóme do delirija.

Nužno je hitno izolirati ušljive bolesnike, a njihovu odjeću i opremu dezinficirati, bilo iskuhavanjem ili zaprašivanjem DDT praškom ili drugim insekticidom. Kada se pojave znakovi bolesti, uzima se Tetraciklin ili Kloramfenikol tijekom desetak dana.

Neprekidno treba imati na umu da zarazne bolesti nisu stvar pojedinca nego šire okoline, pa treba unaprijed poduzeti sve da do njihove pojave ne dođe. Kad se pojave, nužno je ukloniti izvor zaraze i onemogućiti prijenos. Sve su to mjere neophodne ne samo za zdravstvenog stanovništva, nego, a to treba posebno naglasiti, nepridržavanje tih mjera povlači i krivičnu odgovornost.

Dr. Hrvoje Jelavić

Snimio Romeo Ibršević

Veličanstveni prosvjedni skup u Zagrebu

BIH SVOJA I NAŠA

Na velikom skupu sa nekoliko tisuća ljudi, zapaljene svijeće u spomen žrtava rata i četničkih zločina. Još jednom snažno potvrđeno zajedništvo Muslimana i Hrvata

Nekoliko tisuća izbjeglica iz BiH i Zagrepčana okupilo se u petak, 16. listopada, navečer, pred zagrebačkom Dvoranom športova na prosvjednom skupu »Bosna i Hercegovina svoja i naša«. Organizatori skupa su zavičajni klubovi iz BiH i organizacija majki »Bedem ljubavi«. Kiša koja je cijeli dan padala u Zagrebu omela je desetke tisuća drugih da sudjeluju na skupu, ali, svejedno, bio je i ovo gromoglasni protest tisuća ljudi s upaljenim svijećama i parolama protiv rata i četničkog genocida.

Glumice iz BiH, **Hasija Borić** i **Sonja Vejnović** pročitale su u početku prosvjedni proglas u kome se ističe zajedništvo i ista sudbina dvaju naroda, Muslimana i Hrvata, u BiH. Potom je **Boris Buzančić**, gradonačelnik Zagreba, pozdravio sudionike u ime grada koji je udomio tisuće izbjeglica iz BiH, a u ime organizacijskog odbora prosvjednog skupa govorio je **Ibrahim Kajan**. **Enes Kišević** je izgovorio svoju novu pjesmu »Bosna«, a **Margareta Pejar** je prenijela tekst dr. **Zvonimira Komarice**.

U prvom su glazbenom bloku sudjelovali: **Mato Oršolić-Viki**, s pjesmama o Bosanskoj posavini, pa grupa »**Spiritus Age**« s duhovnim pjesmama. Proglašeni Hrvat iz Srijema, pjesnik **Ivan Bonus**, također se priključio skupu s nekoliko svojih pjesama.

Poznati borci za zajedništvo Muslimana i Hrvata, **Irfan Ajanović** i **Anto**

Kovačević svojim su riječima punim emocija izazvali oduševljenje okupljenih. **Ajanović** je naglasio kako dva naroda nikada nisu bili neprijatelji, a **Kovačević** je istaknuo kako ih prošlost, krv i jezik spajaju.

»Zamolimo grad da nam dade mjesto i vrijeme na kojemu ćemo moći svakodnevno izražavati svoj ljudski protest, najbolje šutnjom, jer nakon svega što se tamo dogodilo i događa, čovjeku nedostaje riječi«, kazala je glumica **Alma Prica**.

Prije toga, na poziv majki i **Ljiljane Molnar Talajić**, na obodu fontane ispred Doma sportova gdje se skup održavao, zapaljene su svijeće za sve žrtve srpske agresije. **Toni Janković** je zapjevao pjesmu »Ne dijelite Bosnu«, a **Seid Memić-Vajta** podsjetio na svoju staru pjesmu, sada osobito aktualnu, »Sjetim se Bosne«.

Potom su o svojim stradanjima govorili svjedoci, protjerani Muslimani i Hrvati iz Bosne i Hercegovine. Posebnu je pozornost izazvao istup **Alije Lujinovića** iz Brčkog, koji je već prije govorio pred američkim Senatom, kao prvi svjedok što je odlučio govoriti pod punim imenom i prezimenom.

»Poraz Bosne i Hercegovine, ako ga bude, bit će poraz Europe«, kazao je poznati borac za ljudska prava dr. **Slobodan Lang**. Zatim su se nazočnima obratili **Mustafa Plićanić**, **Ševko Omerbašić**, te ispred Vlade BiH, ministar **Munir Jahić**.

Predsjednik Društva za ugrožene narode g. **Tilman Zülch** je rekao kako je prijeko potrebno da međunarodne

UN-trupe zaposjednu priznate granice BiH i Hrvatske prema Srbiji i Crnoj Gori, kako bi rat prestao, a ako se to ne dogodi, etnička čišćenja će se nastaviti u južnim dijelovima bivše federacije.

Govorili su i čelni ljudi Dječje ambasade, **Duško Tomić**, generalni ambasador, i **Vesna Pilić**, dječji konzul iz Splita, a nastupili su mladi i djeca iz zborava »**Pahuljice**«, »**Bim-bam-bom**« i »**Djeca sreće**«.

Svoje stihove govorili su pjesnici iz Mostara, **Goran Matović** i **Dijana Buzazer**, a nastupila je i kazališna glumica **Perica Martinović**. Sudjelovao je i **Drago Kastratović**, predstavnik Zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj, koji je naveo stavove onih koji se ne mire sa zločinačkim režimom i onima što su napadali Dubrovnik i Hrvatsku.

Pjevali su potom **Alen Islamović**, grupa »**Divlje Jagode**«, te cijela ekipa BiH band-aida s pjesmom »**Mojoj dražoj Bosni i Hercegovini**«.

Na kraju, kako nam je kazao **Ismet Kurtović**, koji je bio odgovoran za odvijanje programa, bitno je što je prosvjed održan te da će se takve akcije i nastaviti. Potpisivanje peticije će još potrajati, a snimljeni materijal s prosvjednoga skupa otići će u svijet. Važno je i to, kaže Kurtović, što će žene i majke, ako UNPROFOR bude slabo učinkovit, nastaviti akciju tako što će pred njihova sjedišta i baze slati i ostavljati minijaturne križeve i nišane s ispisanim imenima žrtava. Neka svijet vidi kako žrtva ima ime i prezime i kako je takvih na desetke tisuća.

Bosiljko Domazet